

המשכיל

maskil

■ Z obsahu

Velké a malé hříchy před Dnem smíření	2
Za Rudolfem Pellarem	4
Jiří Kars v Kralupech	9
Mišne Tóra: Hilchot jesodej ha-Tóra	10

■ Krátce

Není tajemstvím, že *jom kipur* s vyznáním hříchů s kajícími modlitbami a prosbami završenými *neilou* a zvukem *šófaru* je nejen dnem, kdy všemohoucí vynese svůj soud nad každým z nás, ale je též vrcholem duchovního povznesení každého Žida.

Rabín Daniel Mayer

Pokud budeme hledat v díle a životě Rudolfa Pellara jednotící prvek, pak můžeme říci, že to byla vysoká kultivovanost a lidská i umělecká noblesa. Byl to jeden z posledních Mohykánů – renesančně nadaných umělců. Kulturträger an sich.

Milan Kalina

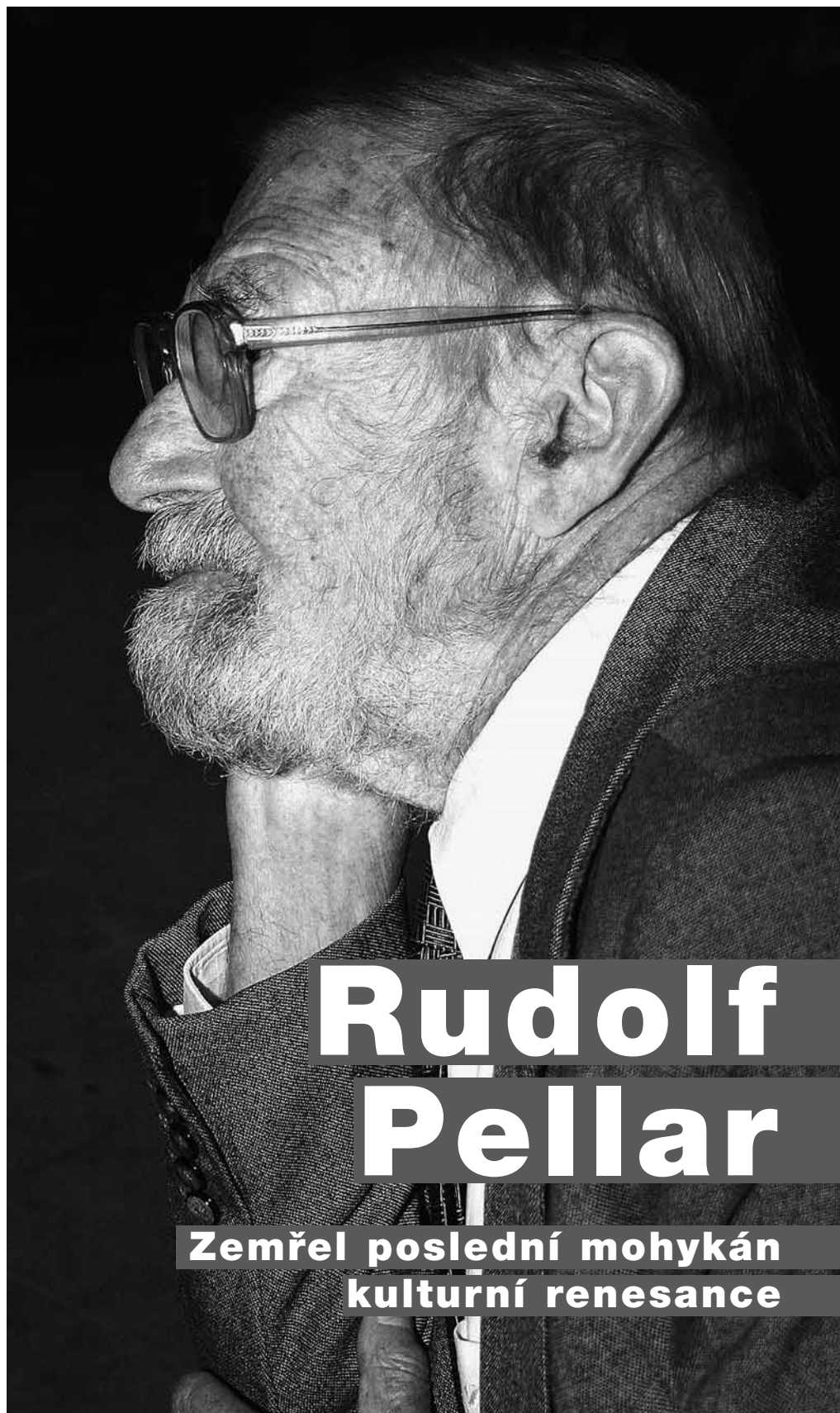
Velmi se zajímám o židovské tradice, svátky a historii. Izrael se mi moc líbí, cítím tam spoustu energie, kterou lidé vložili do budování své krásné země, a na každém kroku cítím lásku. Své známé posílám do Izraele, aby si sami vytvořili svůj vlastní názor nejen na Stát Izrael, ale především na jeho obyvatele. Kdyby se mně někdo zeptal, po všech mých cestách po světě, kde bych chtěla žít, tak určitě odpovím, že v Izraeli. Ale nejen já, ale i můj manžel Dežo, naše děti i vnoučata...

Jana Tchabana-Löwbeer, Vídeň

Pokud prorok tvrdí, že někdo jiný je také prorok, bude přijat bez toho, abychom požadovali další prokazování. Neboť tak to učinil Mojžíš, náš učitel, s Jošuu a všichni Židé mu důvěřovali bez toho, aby činil zázraky. To samé platí pro následující generace.

Mišne Tóra Hilchot jesodej ha-Tóra

foto: Milan Kalina

Rudolf Pellar

**Zemřel poslední mohykán
kulturní renesance**

Velké a malé hříchy před Dnem smíření

Letos připadne předvečer Dne smíření (ערב יום הכפורים) na pátek 17. září, tudíž Jom kipur připadne na šabat a my se budeme postit i o šabatu. Jomkipurový půst je totiž jediným z postů, který se nepřesouvá, připadne-li na šabat. (Také příštího roku 5772 budeme slavit Jom kipur o šabatu).

V pátek ráno konáme tradiční obřad symbolického vykoupení hříchů *kaparot* – כפרות. Původ tohoto dávného obřadu je v chrámové službě na Den smíření, kdy velekněz jednoho kozla obětoval Hospodinu a na hlavu druhého kozla, na něhož padl los „pro Azazela“, položil ruce a vložil na něj všechny hříchy synů Izraele. Tohoto hříchy obtěžkaného kozla pak vyvedli z Jeruzaléma do pouště jako oběť pouštnímu démonu Azazelovi (Lv 16,8-22). Připomeňme, že odtud také pochází termín „kozol odpuštění“.

Muž bere bílého kohouta, žena pak bílou slepici, poté jimi sedmkrát pomalu otáčí nad hlavou a pronáší tradiční text, který v hebrejském originálu s českým překladem nalezneme na str. 549–550 siduru **Adir ba-marom**, vydaného loňského roku v Praze.

(O podobném obyčeji, který praktikovali v Babylónii a který se podobal jak obřadu *kaparot*, tak svého druhu *tašlichu*, píše Raši ve svém komentáři k talmudickému traktátu **Šabat 81b**. Kohouta nebo slepici poté donesli *šochetovi*, aby je zařízl, a pak je darovali chudým, aby si je připravili na *seuda mafseket* před půstem.

V dnešní době mnozí z nás dávají místo opeřenců přednost obálce s určitou peněžní částkou, kterou pak věnují nemajetným souvěrcům nebo organizacím podporujícím chudé.

Čeká nás také jednodenní půst (25 hodin), který nemá zničit naši tělesnou schránku a přispět k zhoršení našeho zdravotního stavu, ale naopak má za cíl, abychom se o tomto svatém dnu povznegli nad hmotný svět, jimž jsme obklopeni, včetně jídla a pití, abychom se bez překážek mohli věnovat pokání, a tak přiblížit naši mysl co nejvíce Bohu a věčným duchovním hodnotám. Proto je před půstem velmi důležitá *seuda mafseket* – סעודה מפסקת, tedy **přerušená hostina**. Proč ji nazýváme přerušenu? Neboť nemůžeme jíst, jak dlouho chceme, jako v ostatní dny, ale musíme ji před půstem přerušit.

Jedním z pěti postních zákazů je také **zákaz nošení kožené obuvi** o Jom kipur (zákaz platí i pro *Tiša be-av*). Jedním z důvodů tohoto zákazu byla skutečnost, že koženou obuv – נעלי עור (*na'alej or*) si v biblických a později i v talmudických dobách mohli dovolit pouze bohatí lidé a aristokraté. Kožená obuv svědčila o člověku, že náleží k vyšším společenským, tudíž i k majetným vrstvám.

Před Hospodinem jsou si však všichni lidé rovni. Majetek, postavení a moc jedince v Božích očích nehrají žádnou roli. Hospodin si více cení chudého člověka plnicího příkázání, než boháče se slavným rodokmenem, který zavrhl Tóru tradice svých otců.

Není tajemstvím, že *Jom kipur* s vyznáním hříchů, s kajícími modlitbami a prosbami završenými *Neilou* a zvukem *šofaru*, je nejen dnem, kdy Všemohoucí vynese svůj soud nad každým z nás, ale je též vrcholem duchovního povznesení každého Žida. K tomuto svatému dni se váže mnoho krásných a poučných příběhů, z nichž jeden předkládám našim čtenářům:

Kdysi žil jeden velmi vážený cadik, k němuž se chodili muži a ženy vyznat ze svých hříchů, prosit ho o požehnání a učit se z jeho spravedlivých skutků. Jednou k němu přišly dvě ženy. První se vyznala z těžkého prohřešku vůči svému bližnímu. Cadikovi řekla, že již požádala člověka, kterému ublížila, o prominutí, ale svědomí jí nedá spát, a to i přesto, že onen člověk jí odpustil. Prosila také Hospodina o odpuštění, avšak neví, zda jí Bůh tak těžký prohřešek odpustil. Cadik mlčel. Poté se obrátil k druhé ženě a zeptal se jí, jak ona je na tom. Odpověděla mu, že pouze doprovází svou přítelkyni, která se mu právě vyznala ze svého hříchu.

Cadik se jí přece jen zeptal, co by si přála, a ona ho požádala o požehnání. „Tvé přání je pěkné,“ řekl cadik, „máš mé požehnání. Jak vidím, ty nemáš potřebu vyznat se z hříchů jako tvá přítelkyně.“ Ona mu odvětila: „Díky Bohu, mé svědomí nic netíží. Pokud

jsem přece jen zhřešila, jedná se o drobné hříšky, o lehké prohřešky, které nestojí ani za to, abych se ti o nich zmiňovala a tím utrácela tvůj drahocenný čas.“ Stařec se obrátil k první ženě a pravil: „Vidím, že se tvé srdce před Všemohoucím pokořilo, proto, má dceru, vyjdi ven z mého domu a přines mi odtud ten největší kámen, jaký uneseš, neboť velký byl tvůj hřích.“ I k druhé ženě se cadik obrátil a řekl jí: „Také ty jdi a sbírej malé kamínky, neboť jak jsi sama řekla, tvé hříchy byly malé.“ Obě ženy vyplnily starcův příkaz. První přinesla velký kámen a druhá pytel plný malých kamínků. Stařec obě pochválil za to, jak se zhostily svého úkolu. Pak jim řekl: „Teď jděte a vraťte kameny přesně na ta místa, odkud jste je vzaly.“ První poznala podle prohlubně místo, odkud vzala onen velký kámen a tak ho tam vrátila zpět. Druhá žena však marně hledala místa, odkud vzala stovky malých kamínků a utmáčená se vrátila se svým pytlkem kamínků zpět do cadikova domu. Stařec jim pravil: „Teď vám to tedy řeknu. Ty, první, ▶

jsi vrátila velký kámen na své místo, neboť sis pamatovala, odkud si jej vzala. Obdobné je to i s tvým hříchem. Pamatovala sis svůj velký prohřešek, pokoušela jsi svou duši, musela jsi vyslechnout všechny, kteří tě kárali, výčitky svědomí ti nedaly pokoje, byla jsi plná studu, chtěla ses polepšit a neotálela jsi vyznat se ze svého hříchu. Proto ti Bůh odpustil.

Ty však, která jsi přišla zpět s plným pytlelem malých kamínků, dopustila ses jakoby různých lehkých a malých prohřešků, které netížily tvé svědomí a ani tě z nich srdce nebolelo. Zapomněla jsi na ně a nelitovala jsi jich. Vůbec ses nepolepšila a možná jsi ještě kázala jiným o morálce. Jak ti může Všemohoucí prominout? (Výpravěcům příběhu je spisovatel Šlomo Abbas.)

Tento moudrý příběh nás nabádá k tomu, abychom nepodceňovali naše i zdánlivě malé prohřešky vůči Bohu i bližním. Většinou nejsme schopni objektivně posoudit dopad našich nedostatků. Vždyť z našeho pohledu náš zdánlivě malý a zanedbatelný prohřešek mohl do hloubi duše vážně ranit

našeho bližního. Proto je velmi dobré začít již v posledním měsíci roku – v elulu s rekapitulací nejen našich „velkých“ hříchů, jejichž tíhu si uvědomujeme a nezapomněli jsme na ně, ale měli bychom se soustředit zvláště na ony nenápadné, šedivé a hluboko do podvědomí uložené malé prohřešky.

Pokud jsme nestihli urovnat naše vztahy s Hospodínem a bližními do počátku nového roku, není důvodu k panice. Všemohoucí nám daroval mezi *Roš ha-šana* a *Jom kipur* ještě *deset dní pokání* – עשרת ימי תשובה, tak je nepromarněme, aby nás v novém roce neprovázela stále jakýsi, byť malý a zapomenutý hřích.

Závěrem nechme zaznít slova rabína Jisraele Lipkina, zvaného Rav Jisroel Salanter (1810–1883), zakladatele Morálního hnutí – תנועת המוסר (*tu'at ha-musar*) na Litvě:

„Kdybychom měli *Jom kipur* pouze jedenkrát za sedmdesát let a věděli bychom, že nastoupí den, kdy nám budou prominuty hříchy, bylo by to velké štěstí. Jak nesmírné je štěstí, máme-li *Den smíření každoročně!*“

► Rabín Daniel Mayer

PRAVIDELNÉ AKCE S RABÍNEM MOSHE YEHUDAIEM

Rozpis platný do konce listopadu 2010

každé úterý v 18.30 hodin:

Série přednášek „Úvod do židovské liturgie“ – kurz zaměřený na vysvětlení struktury a obsahu židovských modliteb, na orientaci v siduru

každou středu v 18.30 hodin:

Ivrit – hodiny konverzace v moderní hebrejštině (dva stupně pokročilosti, kromě rabína vyučuje i jeho manželka Atara Yehudai)

každou středu v 19.30 hodin:

Kurz „Úvod do judaismu“ – kurz je určen především zájemcům o konverzi, ale je otevřen všem zájemcům o základní informace o židovské historii a náboženství

každý pátek v 18 hodin:

Kabalat šabat; po bohoslužbě následuje studium týdenního oddílu Tóry (parašat ha-šavua)

Všechny akce probíhají v prostorách Bejt Simcha (Maiselova 4, Praha 1). Tlumočení do češtiny zajištěno.

Další akce najdete v programu Bejt Simcha a na pozvánkách na str. 3.

Rabín Moshe Yehudai je rovněž k dispozici zájemcům o individuální konzultace, výuku, radu (například v otázce konverze). Kontaktovat jej můžete na e-mailové adrese m807ym@yahoo.com nebo na telefonu **728 694 720**. Komunikuje hebrejsky a anglicky. Pokud byste se chtěli na rabína obrátit, ale neovládáte ani jeden z těchto jazyků, kontaktujte Bejt Simcha, rádi vám setkání zprostředkujeme.

JAK ZÍSKÁVAT MASKIL?

a) v elektronické podobě na www.maskil.cz

b) v tištěné podobě za cenu poštovního a balného; pošlete, prosím, svoji žádost na adresu Bejt Simcha, Maiselova 4, 110 00 Praha 1, telefon: 724 027 929, e-mail: redakce.maskil@maskil.cz; výše poštovního a balného je v ČR minimálně 250 Kč ročně; uvedený obnos nám laskavě zašlete složenkou nebo na bankovní účet číslo: 86-8959560207/0100 u Komerční banky, variabilní symbol je 88888 (5x8), v popisu platby uveďte, prosím, své jméno.

Program Bejt Simcha Září/Ríjen 2010

ÚTERÝ 21. ZÁŘÍ

od 15 hodin v DSP Hagibor

Vinohradská 159, Praha 10

Stavba suky

STŘEDA 22. ZÁŘÍ

v 18 hodin v DSP Hagibor

Vinohradská 159, Praha 10

Erev sukot – přivítání svátku s rabínem Moshe Yehudaiem

PÁTEK 24. ZÁŘÍ

od 18 hodin v DSP Hagibor

Vinohradská 159, Praha 10

Kabalat šabat

a oslava svátku Sukot s rabínem Moshe Yehudaiem

STŘEDA 29. ZÁŘÍ

od 18 hodin v Bejt Simcha

Simchat Tora –

maariv, oslava svátku

PÁTEK 8. ŘÍJNA

od 18 hodin v Pinkasově synagoze

Kabalat šabat

s reformní skupinou z USA

SOBOTA 9. ŘÍJNA

od 18 hodin v Bejt Simcha

Havdala a studium

s rabínem Moshe Yehudaiem

PÁTEK 15. ŘÍJNA

od 18 hodin v Bejt Simcha

Kabalat šabat

s mládežnickou skupinou z londýnské Northwood and Pinner Liberal Synagogue (NPLS) a rabínem Aaronem Goldsteinem

SOBOTA 16. ŘÍJNA, Kolín

Společná ranní bohoslužba se skupinou z NPLS a r. A. Goldsteinem (bližší informace v Bejt Simcha)

PRAVIDELNÉ AKCE

Úvod do židovské liturgie (r. Yehudai) každé úterý od 18.30 h

Ivrit – konverzační hodiny moderní hebrejštiny s r. Yehudaiem a jeho paní Atarou Yehudai každou středu od 18.30 h (kromě 22. a 29. 9.)

Úvod do judaismu (r. Yehudai) každou středu od 19.30 h (kromě 22. a 29. 9.)

Kabalat Šabat každý pátek od 18 hodin, po bohoslužbě následuje studium týdenního oddílu Tóry s rabínem Yehudaiem.

Bejt Simcha

Maiselova 4, 110 00 Praha 1

Telefon: 724 027 929

E-mail: kehila@bejtsimcha.cz

Web: www.bejtsimcha.cz

Za Rudolfem Pellarem

Poslední mohykán kulturní renesance zemřel

Zpráva o tom, že 4. září zemřel ve věku 87 let herec, šansoniér, moderátor, hudební pedagog a také vynikající překladatel Rudolf Pellar, mne velmi zasáhla. Vždy jsem obdivoval jeho nádherně barevný hlas v barytonovém rozsahu a také schopnost vybrat si písně, které se v jeho podání takřka vždy staly hity. Kdo by neznal a nemiloval píseň *Le Deserteur: Já na vojnu se dal pro krásnou plavovlásku* nebo šanson *Francise Lemarcqua: Den deštivý šel ulicí... a což megahit Aerovka červená: Cink, cink, ratata...* Ze zcela jiného soudku byla píseň z muzikálu *Šumař na střeše: Kdybych tak byl Rotschild...*

Rudolf Pellar se narodil v roce 1923 v Púchově, po maturitě v Brně, obor herectví na brněnské konzervatoři, dostudoval v roce 1946. Postupně působil v divadlech v Jihlavě, Opavě a pak v pražském divadle S. K. Neumanna (dnešní Divadlo pod Palmovkou), aby se od roku 1954 stal kmenovým členem Hudebního divadla v Karlíně. V roce 1960 odešel do Městských divadel pražských, kde působil dalších 31 let do roku 1991. Svůj znělý hlas, pohybové schopnosti a kultivovaný herecký projev uplatňoval v operetách i muzikálech a několik drobných rolí získal i ve filmu. Od poloviny padesátých let začal nahrávat v Supraphonu

široké pěvecké náruče se vešly také písně Karla Hašlera, kuplety z kabaretu Červená sedma, ale i písně Osvobozeného divadla. Jeho žánrový rozsah byl udivující, vždyť

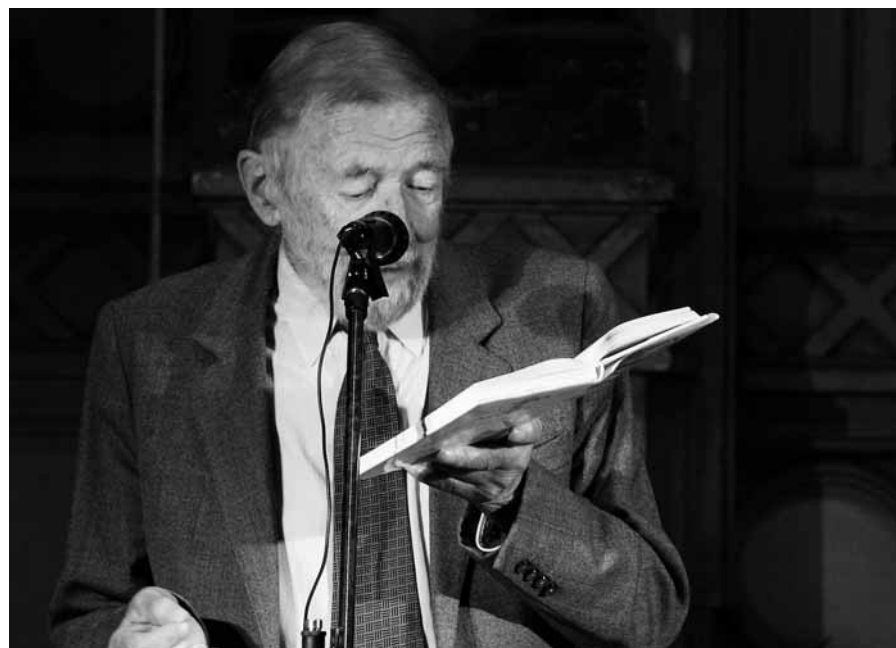
slova získal v roce 2000 Křišťálovou růží. Měl vřelý vztah k židovské komunitě a nikdy neodmítl pozvání vystupovat pro židovské publikum. Naposledy jsme měli to štěstí jej

Pellar byl nejen dobrý herec, ale i pozorný posluchač. Na snímku napjatě sleduje výkony svých kolegů při ložské oslavě Maharalova výročí v synagoze na Palmovce.

své první gramofonové desky s těmi nejlepšími tehdejšími orchestry: s Karlem Vlachem, Gustavem Bromem, Slávou Kunstem nebo Karlem Krautgartnerem.

Kromě své herecké profese a šansonového zpěvu se také dobře uplatňoval jakožto vysoce kultivovaný konferenciér, speaker a recitátor. Kromě běžných titulů z muzikálového či populárního repertoáru zpíval velmi často americké a francouzské lidové písně. Mimo to nazpíval i řadu zahraničních šansonů s kvalitními českými texty. Do jeho

Mistr čte svého oblíbeného izraelského humoristu Efraima Kishona. Skvělý herec a skvělý text – prostě paráda!

obsáhl se ctí tak různé žánry jako songy, šansony, country či folk.

V normalizačních sedmdesátých a osmdesátých letech jej krutě postihla pomsta komunistického aparátu, který zakázal jeho vystupování v masových médiích, tedy konec uměleckých možností v rozhlase, televizi i filmu. Mimo veřejné vystupování však mohl působit na pražské konzervatoři, kde vyučoval šansonový zpěv.

Zákaz vystupování způsobil, že se Pellar začal se svou manželkou Lubou věnovat překladatelské činnosti americké prózy i dramatické literatury. Jeho překlady děl Ernesta Hemingwaye, Philipa Rotha, Jeroma Davida Salingera, Williama Faulknera, Tennessee Williamse či Edwarda Albeeho, ale i britských a německých autorů, si získaly širokou oblibu u čtenářů a byly vysoce hodnoceny i odbornou kritikou. Za svoji výbornou překladatelskou činnost získal několik prestižních překladatelských ocenění. V roce 1997 to byla např. Státní cena za celoživotní překladatelské dílo. Za interpretaci mluveného

vloni na podzim uvítat v scénické montáži k výročí Maharalova úmrtí, kterou Bejt Simcha pořádala v libeňské synagoze a krátce před tím ve společenském sále pražské židovské obce. Jeho sympatie k židovství byly tak silné, že mnoho lidí bylo a je mylně přesvědčeno o jeho židovském původu.

Posledního potlesku se dostalo překladateli, herci a šansoniérovi Rudolfu Pellarovi v pátek 9. září v poledne ve velké obřadní síni Strašnického krematoria v Praze. Po emotivním projevu teologa Pavla Keřkovského zazněly dvě duchovní skladby a několik Pellarových skladeb z alba *Písně*. Dojatí smuteční hosté, mezi nimiž byli četní představitelé veřejného a kulturního života, vzdali zesnulému hold potleskem.

Pokud budeme hledat v díle a životě Rudolfa Pellara jednotící prvek, pak můžeme říci, že to byla vysoká kultivovanost a lidská i umělecká noblesa. Byl to jeden z posledních Mohykánů renesančně nadaných umělců. Kulturträger an sich.

► Foto a text Milan Kalina

Žila bych v Izraeli

Rozhovor s Idu Kellarovou, známou českou romskou zpěvačkou a mou osobní přítelkyní

Zajímáš se o židovství? Jak ses dostala ke spolupráci se židovskými umělci? A můžeš nám v krátkosti představit svůj projekt „Purimspil“?

Když jsem poprvé přijela do Izraele, zažila jsem šok. Netušila jsem, co je Izrael, kdo jsou Židé, i když jsem věděla, že Židé existují a podle mě měli něco společného s Romy. Dnes vím, že se obě etnika nedají porovnávat. Židé jsou Židé a Izrael je Izrael. Byla jsem však velmi mile překvapená, jak úžasní, srdeční a soudržní jsou lidé v Izraeli. Otevřeně přijali naši hudbu, písně a měla jsem pocit, jako bych byla doma, v kruhu své rodiny. Velmi se zajímám o židovské tradice, svátky a historii. Izrael se mi moc líbí, cítím tam spoustu energie, kterou lidé vložili do budování své krásné země, a na každém kroku cítím lásku. Svě známé posílám do Izraele, aby si sami vytvořili svůj vlastní názor nejen na Stát Izrael, ale především na jeho obyvatele. Kdyby se mě někdo zeptal, po všech mých cestách po světě, kde bych chtěla žít, tak určitě odpovím, že v Izraeli. A nejen já, ale i můj manžel Dežo, naše děti i vnoučata. Setkala jsem se s mnoha židovskými umělci, přes přátelství jsme navázali i uměleckou spolupráci.

David Mayan je divadelní režisér, který působí v Rakousku a oslovil mě již podruhé ke spolupráci. Naše první představení „Family table“ se hrálo s přestávkami tři roky v Linzi v Schauspielhausu a mělo obrovský úspěch. Proto mi David znovu navrhl spolupráci na představení „Purimspil“, organizovaného v rámci projektu Evropské město kultury Linz 09. David je zakladatelem izraelských divadel „Aco Theatre“ a „Shlomi Theatre“. Velmi dobře si spolu rozumíme, máme podobnou filozofii, pohled na svět, židovské a romské cítění. Oba pocítujeme velkou zodpovědnost za humanitární „léčbu lidstva“, podobně chápeme svoji tvůrčí práci jako lidé i jako umělci.

Jaká byla tvůrčí spolupráce? Cítila jsi rozdíl mezi vámi po emocionální nebo umělecké stránce?

Pro pravdě žádný rozdíl necítím, spojuje nás vyšší síla, máme v mnohém společné

osudy. Tentokrát to pro mě byla tvůrčí výzva – skládat písničky v jidiš. Z počátku to pro mě bylo těžké, mému sluchu to znělo dost divně, nedokázala jsem texty pořádně vyslovit, nerozuměla jsem jim. Ale pak

najednou nastal okamžik, jako by mě něco osvítilo – a nejen mě, ale i můj hudební tým – a já jsem tomu jazyku přišla na chuť. Složili jsme 16 písní na nádherné texty Joshuy Sobola, známého židovského spisovatele.

Jaká byla premiéra a co ti dala spolupráce na projektu osobně a umělecky?

Premiéra byla asi tím nejhorším představením ze všech, protože premiéry takové bývají, a proto je nemám ráda. Další představení byla fantastická, dopadla výborně a publikum hluboce zasáhla. Lidé mě v Linzi zastavovali na ulici a děkovali mi za silný umělecký zážitek.

Jak se jako Romka cítíš v Čechách, kde jsi hudební hvězdou, a v Rakousku?

Necítím žádný rozdíl. Jsem Romka a vždy ta samá Ida Kellarová a je mi jedno, kde se zrovna nacházím, ať je to v Čechách, Rakousku, Mongolsku nebo Africe. Nezapývám se tím, zda jsem hvězda. Pro mě je nejdůležitější odvést dobrou práci, která lidi na tomto světě obohatí.

Kdy jsi jako dítě pocítila, že jsi jiná? Jaké to je být v Čechách příslušníkem menšiny?

Když mi bylo sedm, teta mi prozradila, že naše rodina je cikánská. Tehdy jsem to vůbec nechápala, ale cítila jsem, že jsme jiní než lidé kolem nás, protože jsme jinak žili, měli jsme jiné tradice, jiné starosti a radosti. Už jako dítě jsem cítila, že se celá rodina styděla za to, že jsme Romové, a nikdo o tom otevřeně nemluvil. Nejsilněji jsem to, že jsme odlišní, že jsme Romové, pocítila, když mi zemřel otec.

Jaké jsou tvé pracovní plány?

Na tento rok připravuji dvě nová CD. Jedno se svojí kapelou Jazz famelija, to jsou romské písně upravené do jazzu, pro spolupráci jsem si vybrala nejlepší romské hudebníky. Druhé CD bude „Romská balada“ pro zpěv, klavír a houslové kvarteto. Nadále se budu věnovat workshopům a koncertům po celé Evropě. Na podzim se chystám na festival „Aco“ v Izraeli, kde vystoupíme společně se 40 mladými Izraelci a Palestinci.

► Rozhovor připravila Jana Tchabana-Löwbeer, Vídeň

Foto: www.kellarova.com

K paraše měsíce **Tišri**

Ta vlahá srpnová noc byla krásná. Nebe bylo bez mráčku a hvězdy zářily tak jasně. Chvilku seděla bez hnutí, nechtěla rušit ten pohádkový klid, co se kolem ní rozprostíral. Sumka s náboji ji tlačila do boku a zákop, který si během odpoledního cvičení vykopala, byl čím dál tím méně pohodlný. Jít to ale bylo jedno. Poslední hlídka, poslední probdělá noc a pak konečně domů.

Kouzelně ticho znenadání přerušilo velitelovo chrápání. Tiše se zvedla ze svého okopu a polohlasně zamlaskala. Chrápání pokračovalo. Zamlaskala hlasitěji, ale opět bez výsledku. Po její pravé ruce se ozval tlumený hlas: „Nicky, prosím tě, psst. Nebud ho. Seržant je magor, do rána nebudem mít pokoj.“ Lehce se pousmála: „Chaime, neblbni, nejsme v přijímači. Máme to za pár a serža už je v pohodě. Čeho se pořád bojíš?“ Chvilí bylo ticho, Chaim si to zřejmě musel v hlavě nejprve přebrat. Tyhle jeho meditační stavy vždycky „milovala“. Po každé se zadíval někam do hloubky sebe sama a zřejmě hledal něco, co se nedá slovy ani popsat. Ale dnes, pár dní před koncem jejich společné armádní služby, o něm chtěla zjistit něco víc. Chystala se k tomu už dlouho, ale až nyní měla pocit, že přišel ten čas. „Chaime, pojď sem. Sem, do mého zákopu, chci se tě na něco zeptat.“ Překvapilo ji, že nediskutoval a za chvíli se už plazil s plnou polní směrem k ní. „Sedni si... a sundej si ten bajonet, ty intelektuále zmatenej, ať mi ho nebodněš do kolena,“ dodala v žertu.

Posadil se vedle ní a zkusil něco říct. „Myslíš, že...?“ „Ne, Chaime, ne... nebude z toho malér. Ty jsi přece neopustil bojové stanoviště, ty ses pouze přišel poradit se svojí nadřízenou o situaci ve svém sektoru, kde se ti něco nezdálo. Spokojen?“ Vypadal, že ano. „Díky, Nicky, všechno jasné. Proč jsem tady?“ otázal se nejistě. Nevěděla, jak začít. Už tolikrát se chystala, že s ním promluví, ale nyní byla v rozpacích. „Co jsi zač, Chaime? Co jsi před válkou dělal, máš sourozence a tak? Brzy tenhle cirkus skončí, my se vracíme domů, proto se ptám.“ Chaim byl v rozpacích. Podíval se do jejich velkých černých očí a velmi nesměle odpověděl. „Bylo nás pět. Nevlastní sestra, se kterou jsme se moc nevídali. Otec, matka, sestra a já.“ Něco jí na jeho odpovědi přišlo zvláštní. „Chaime, proč nikdy neříkáš táta nebo máma? Víš, zní to vždycky tak strojeně, když o svých rodičích mluvíš jako o matce a otci. Není ti to samotnému divný?“ Chaim na to nic neřekl, a tak pokračovala. „A co vlastně oba dělají? Myslím jako za práci.“ Podíval se jí znovu do očí, jakoby zvažoval, jestli se svou odpovědí neshodí. „Oba jsou lékaři.“ „Cože?“ vydechla udiveně. „Tvoji rodiče jsou doktoři a ty se měsíce plahočíš v tomhle marastu? To

snad není pravda?!“ „Já vím, že je to divný. Taky to nikomu neříkám na potkání, ale je to tak.“ Chvilí na něj nechápavě hleděla. „Ale, Chaime, kolik synáčeků z doktorský rodiny najdeš v naší rotě? Neříkej mi, že to nešlo nějak zařídit?“ Chaim se nervózně poškrábal na čele. „Ale to víš, že šlo, ale já nechtěl.“ Nicky byla v šoku. „To se mi snad zdá, máme tady pana idealistu,“ dodala posměšně. „Ty jsi asi přišel spasit svět, co?!“ Chaim se pomalu zvedal. „No tak, neblázní, vždyť víš, že si dělám legraci,“ dodala naléhavě. „Já nikam nejdu, jenom jsem si přesešel nohu.“ Usedl a oba se zasmáli. „Ale stejně mi to pořád nedochází, proč jsi vlastně tady? Jseš opravdu takovej idealista, jak vypadáš?“ zeptala se nedočkavě Nicky.

„Mě už takový život nebavil.“ Zdálo se, že jeho odpověď ji podráždila. „Aha, takže panáček si přestal vážit dobrého bydla a chtěl si zkusit trochu toho dobrodružství, aby měl jednou na co vzpomínat u rodinného krbu?“ „Nicky, já něčemu nerozumním,“ prohlásil Chaim, jakoby snad ani neslyšel tu odsuzující narážku na motivy, se kterými přišel do armády. „Já něco hledám a myslím, že to můžu najít jenom tady,“ dokončil posmutněle. „Vážně? A co to je?“ Ta chvílka, kterou čekala na jeho odpověď, trvala celou věčnost. „...asi ti to bude znít příliš učeně... ale já hledám skutečný život.“ Musela si držet pusku, aby nevybouchla smíchy. „Ty jsi vážně skvělejší. Měsíce se plahočíme, řvou na nás mazáci a velitelé, každý z nás se touží dostat domů, ale ty jsi přišel hledat opravdovej život. Prosím tě, prober už se z toho svého snění. Tady najdeš akorát plíseň na nohou nebo pořádný puchýř.“ Chaim jakoby pookřál. Cítil, že Nicky zaujal tématem, které nějakým nevysvětlitelným způsobem spojovalo oba dva, a pokračoval. „Když jsem byl ještě malý kluk, slyšel jsem jednu takovou myšlenku, ale nikdy jsem jí úplně neporozuměl. A jak šel čas, tak jsem si na ni mockrát vzpomněl, ale pořád nevěděl, jak ji vlastně chápat. Jak ji svým vlastním životním putováním naplnit. Chceš, abych ti ji řekl?“ Hleděla na něj se zaujetím a prvotní pohrdání se postupně měnilo v neskrývaný zájem. „Asi jo, tak povídej.“

„Věříš v Boha, Nicky?“ Na okamžik se zdálo, že v rozpacích je tentokrát ona. „Co já vím, asi jo, hodiny náboženství jsme měli někdy na základce. Tradice jsme doma tu a tam dodržovali, nejsem bůhvíjaký religiózní člověk.“ „To přece vůbec nevádí,“ skočil jí do řeči Chaim. „Mě jen zajímá, jestli jsi věřící, a jestli ano, tak proč.“ Nicky si posunula helmu do týla. „Chaime, co jsi mi chtěl vlastně říct?“ Zhluboka se nadechl a zeptal se: „Já ti něco přečtu, jo?“ Otevřel knížku a začal. „Hleď, předložil jsem ti DNES život

a dobro i smrt a zlo; předložil jsem ti život i smrt, požehnání i zlořečení; vyvol si tedy život, abys byl živ ty i tvoje děti...“ Knížku zavřel a řekl: „Víš, Nicky, tohle já chci. Přesně tohle ve svém životě hledám. Takhle já CHCI ŽÍT.“ Nicky se k Chaimovi váhavě naklonila, objala ho a rozplakala se.

Společně tak seděli, dokud se neuklidnila. Chaim tušil, že nevědomky otevřel v jejím srdci něco, co ani její drsná povaha už dále nedokázala skrývat. „Nemáš vodku?“ zeptala se ho, když si ořela ubrečené oči. „Mám,“ podal jí malou flaštičku. Natáhla po ní ruku a přitom se jí vyhrnul rukáv. „Co to tam máš?“ zeptal se Chaim při pohledu na tři tmavé skvrny na jejím levém zápěstí. „Ale nic, nech to bejt,“ odsekla podrážděně. „Ne, počkej. Co to je?“ nenechal se odbýt. Opět se na chvíli rozbřečela. Když se uklidnila, tiše a jakoby omluvně řekla: „Je to od cigarety.“ Chaim se osmělil a zeptal se. „Tvůj otec?“ Zdlouhavě mu pohlédla do očí. „Ano.“ Chaim se nadechl. Chtěla ho zastavit, ale nedal se. „Co ještě ti dělal?“ „Je to vážně tak důležitý?“ obořila se na něj Nicky. „Je! Tak už povídej.“ Jeho vypytování bylo neodbytné. Je to opravdu ten zamklý intelektuál, ze kterého měla celou dobu vojenského výcviku legraci? Dokonce se jí jeho zájem začal líbit. „Táta pil, co si pamatuju. Večer co večer byl pod parou. Já a můj mladší bráška jsme se mnohdy báli usnout, protože jsme věděli, co nastane, až se vrátí domů.“ „Bylo to zlé?“ zeptal se Chaim skoro neslyšně. „Jo, bylo. Mlátli nás skoro pravidelně. Jeho oblíbenou specialitou byla zauzlený kus hadru, kterej si namáčel ve vodě, aby ty rány, co na nás dopadaly, nedělaly modřiny.“ „A jinak vám neublížoval?“ zvědavě se otázal Chaim. „Neublížoval!“ řekla se zjevnou hořkostí v hlase, jako kdyby se bavila s někým, kdo nemá o tomhle stylu „výchovy dětí“ ani ponětí. „Jasně, že nám ublížoval i jinak. Plivance, kopání, nekonečný moře nadávek, jaký si jen umíš představit. Proč se mě na to vlastně vypytváš? K čemu ti to je?“ Chaim se nedal odbýt. „Stýkáte se ještě?“

Znovu se usedavě rozplakala. Vzal ji na chvíli do náručí. Nebránila se, i když by ho za normálních okolností odstrčila. „Zemřel... přesně před rokem, když jsme sloužili v poušti. Serža mi tu zprávu sdělil až po cvičení.“ „Promiň,“ řekl Chaim a pohládl jí po vlasech. „Máš ho pořád ráda?“ V očích jí divoce zablesklo. „Děláš si srandu? To snad nemůžeš myslet vážně?!“ vyštěkla na něj. „Nicky, máš ho ráda? Chybí ti?“ Její pláč byl tentokrát k nezastavení a Chaim věděl, že jen tak nepřestane. „I když to byl surovej hajzl, stejně ti chybí...“ V jeho slovech jakoby se odrážel osud lidí, jakým byla Nicky. Lidí, kteří prošli stejným peklem „rodičovské

lásky“, ale nějakým zázrakem už našli sami sebe a svoji minulost uzavřeli.

„Máš pravdu, Chaime, chybí mi. Vždycky jsem nu chtěla tolik dokázat, že nejsem úplnej idiot, za kterýho mě pořád měl. Dřela jsem ve škole, snažila se doma, dělala možný i nemožný... ale jemu to bylo fuk. I ty nekonečný rány bych mu odpustila, jen kdyby mi dal alespoň někdy najevo, že se mnou počítá. Že mám v jeho očích alespoň nějakou cenu. Chaime, dodnes to bolí. Moc to bolí a já pořád nevím, jak s tím mám vlastně žít. Víš, jako by mě samotné byla stále jenom půlka. Ta druhá část mého já je pořád někde pryč. Ale proč ti to tady vlastně vykládám?“ dodala, schoulila se do klubíčka a dlouhou dobu jen tak mlčky seděla.

„Svítá, vidíš?“ ukázal Chaim prstem na vzdálený horizont, odkud se skrze ranní červánky prodíraly na svět paprsky nového dne. „Už je po všem... po všem,“ řekl konejšivě. „Jak po všem?“ „Tak... Každý máme volbu. Každý, právě dnes, teď a tady. A ty sis vybrala, Nicky, a zvolila jsi dobře.“ „Jak to myslíš?“ zeptala se udiveně. „No jak, ty přece volíš život.“ Nechápatě se na něj podívala. „Já? Život? Celej můj podělanej život utíkám před sama sebou a vlastní bolestí... A ty mi řekneš, že volbou, kterou jsem udělala a každý ráno dělám, je život. Jsem z těch vzpomínek úplně na hadry a dodnes mě to bolí... a ty mi řekneš... život,“ čertila se, ale už jen tak na oko. Bylo cítit, že hluboko v jejím srdci se něco touhle nocí zaplnilo.

„Ale jistě... zvolila. Tak už se za to nestyd' a sama si to přiznej. Narodila ses jako slušný člověk a ani ten bestiální svět, ve kterým jsi vyrůstala, na tom nic nezměnil. Nezlomil tě.“ Chaim domluvil, vypadal blaženě a odpočatě, i když oba celou noc nespali. „A kdy se mi teda konečně uleví, ty chytráku, nevíš?“ řekla v žertu, jakoby už odpověď znala. Na chvíli se zamyslel, podrbal v rašících vousích a odpověděl: „No, nevím, doufám jen, že to nebude trvat déle jak čtyřicet let.“ Oba se pousmáli. „Padej do svého zákopu, desátíku! Serža se za chvíli vzbudí... Vidíš přece... svítá.“

► **Mordechaj Kaufman**

mordechaj.kaufman@seznam.cz

Perle Besserman, KABALA A ŽIDOVSKÁ MYSTIKA, 149 str., Nakladatelství PRAGMA

Recenzovaná kniha vzbuzuje spíše smíšené pocity. Začneme u jejího názvu. Název knihy navozuje ve čtenáři pocit, že půjde o popis historického vývoje tohoto fenoménu, podle vzoru slavných přednášek Gershoma Scholema, publikovaných v knize *Major Trends in Jewish Mysticism*, čemuž ale ve skutečnosti není. Obsah knihy lépe vystihuje její originální název, tedy *The Shambhala Guide to Kabbalah and Jewish Mysticism*. Spojení výrazu „Šambala“, který pochází z tibetského buddhismu a označuje mýtickou říši, ve které přebývá Buddha, a pojmu „Kabala“ pak odkazuje na eklektickou povahu této knihy.

Tato publikace je především osobní autorčinou zповědí, která si klade za cíl popularizaci židovské mystiky. Její pojetí židovské mystiky je ovlivněno pracemi Aryeh Kaplana, rabi Kooka i hnutí Chabad. Důraz klade zejména na osobní mystický

prožitek, jinými slovy, věnuje se tzv. *kabala ma'asit*, tedy praktické kabale, přičemž kabalu teosofickou upozaduje. V knize najdeme značné množství nejrůznějších návodů k meditační praxi.

Pojednání z pera Perle Besserman je tak třeba chápat jako pokračování snahy zjednotit židovskou mystiku. Tuto tendenci můžeme pozorovat již brzy po skonu rabi Chajima Vitala. Převratným krokem pak bylo zpřístupnění mystiky masám v době vzniku a rozvoje moderního chasidismu, který autorka oceňuje nejvíce.

Kniha naneštěstí obsahuje faktické chyby a nesprávné interpretace. Například extrémní a elitní forma prorocké kabaly v díle rabi Avrahama Abulafii je zde označena za „liberální“.¹⁾ Kniha Zohar se neobjevila roku 1280, jak autorka uvádí.²⁾ Roku 1280 Moše de Leon pouze zanechal práce na Midraš ha-Ne'elam, který je již roku 1281 citován v díle Mašal Kadmoni.³⁾ Základní část Zoharu byla dokončena přibližně roku 1286.⁴⁾ Takovýchto příkladů bychom mohli uvést vícero. Kvalitě knihy ubírá i necitlivý přístup k hebrejským termínům, které jsou ponechány v anglickém přepisu a následně často skloňovány podle českých gramatických pravidel.

Přes výše uvedené je třeba uznat, že v knize najdeme zajímavé pasáže. V žádném případě nechci tvrdit, že tato publikace nemůže obohatit duchovní život čtenáře. Domnívám se však, že ji ocení spíše ženy, kterým se autorka věnuje i v seminářích.

► **Ivan Kohout**

¹⁾ Perle Besserman, *Kabala a židovská mystika*, (Praha, 2004?) str. 16.

²⁾ *Ibid.*, str. 71.

³⁾ Isaiah Tishbi, *The Wisdom of the Zohar, Vol I*, (Oxford, 1991), str. 20.

⁴⁾ Gershom Scholem, *Major Trends in Jewish Mysticism*, (New York, 1978) str. 188.

Milí čtenáři,

v prvních dnech Nového roku 5771 se k Vám obracím s informací o současné situaci, která výrazně ohrožuje náš měsíčník MASKIL.

Všeobecná finanční krize se odráží v úsporných opatřeních, která se zavádí postupně jak ve státních institucích, tak i v soukromých firmách a různých neziskových organizacích, včetně nadací. Bohužel ani Bejt Simcha se této zhoršené situaci nevyhnula a náš rozpočet je velmi ohrožen.

V letošním roce jsme oproti létům minulým dostali jen velmi redukováný příspěvek na činnost od Federace židovských obcí v ČR. I ministerstvo kultury nám v posledním čtvrtletí letošního roku snížilo již schválený grant, určený na výrobu MASKILU. Snížení odpovídá přibližně výrobním nákladům na jedno číslo měsíčníku. Podobně byly sníženy i částky poskytované ministerstvem i jiným tzv. menšinovým periodikům.

Co to v praxi znamená? Musíme se velmi uvážlivě rozhodovat, jak s částkou, kterou máme k dispozici, resp. s penězi, které, doufám, ještě získáme, naložíme. Musíme si stanovit priority, od kterých nelze ustoupit. O věci jsme v představenstvu Bejt Simcha jednali a je všeobecný konsensus v tom, že nelze přestat vydávat měsíčník MASKIL, který je jediným perio-

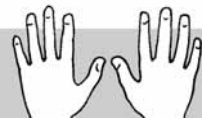
dikem progresivního judaismu v ČR. Navíc nyní vcházíme do jeho jubilejního desátého ročníku, což svědčí o tom, že se MASKIL stal oblíbeným a respektovaným periodikem nejen v naší židovské komunitě, ale i mezi nežidovskými sympatizanty.

Není sporu o tom, že časopis je velmi důležitým článkem v dalším vývoji progresivního judaismu v ČR a získávání širší platformy se bez periodika neobejde. Při nedostatku peněz bychom museli minimálně zmenšit rozsah časopisu, abychom se vyhnuli nutnosti časopis přestat vydávat.

Rádi bychom Vás, naše věrné čtenáře, požádali o spolupráci. Jistě máte mnoho dobrých známých a někteří z nich i podnikají. Uvítali bychom z jejich strany zájem o inzerci, která by nám alespoň částečně mohla pomoci. Budeme samozřejmě vděční i za jakékoliv dobrovolné příspěvky.

Samozřejmě i jakýkoliv jiný způsob pomoci či dobrý nápad uvítáme. Děkujeme, vážení čtenáři, za pochopení této situace a případnou pomoc.

Milan Kalina, předseda Bejt Simcha a redaktor MASKILU
e-mail: mikalina@email.cz, tel.: 224 220 505, 723 962 295

Sára, Rivka, Ráchel a Lea – Efraim a Menaše

V záhlaví vidíme jména našich pramatek a dvou synů Josefových. Všichni mají společné to, že jejich jmény žehnají rodiče své děti. V přeneseném smyslu bychom si mohli i říct, že celý národ Izraele by měl mít vlastnosti těchto biblických postav.

Otázkou je, jestli víme, co je poselstvím tohoto požehnání, a jestli umíme toto požehnání zúročit. Můžeme si v této souvislosti položit hodně otázek a ptát se třeba i na to, jestli jsme si jako rodiče vědomi, jak našim dětem žehnáme a zda naše výchova je taková, aby se požehnání naplnilo. Také se můžeme ohlédnout a podívat se, jestli my sami jsme požehnání naplnili, nebo je promarnili či nepochopili. Podívejme se tedy na ty, jejichž osudy a způsoby jednání, jak je popisuje Tóra, jsou pro nás opravdovou výzvou, kterou dokážeme naplnit.

Hovoříme-li o Sáře, manželce Abrahámově, vidíme, že její osud nebyl lehký. Opustila s manželem známé prostředí a šla s ním za nejistou a nebezpečnou budoucností, přijala jeho ideál a uvěřila, že jeho rozhodnutí je správné. Dlouhá léta trpěla neplodností, ale nevzdávala se naděje, až na jedno zapochybování. Věděla, že pro výchovu syna je třeba se chovat nekompromisně, i když to není vždy jednoduché. Dokázala, aby si jí manžel vážil a její rozhodnutí respektoval. Podle midraše umírá, když se dozví, že Abrahám odvedl Izáka kamsi a tam ho obětoval. Bylo to proto, že jí otřásla ztráta pokračovatele rodu nebo ztráta pokračování monoteismu, víry v jednoho Boha. O tom, jak velice si jí Abraham vážil, svědčí koupě pohřebiště, jeskyně Machpela.

Sára se nedožila toho, aby viděla ženu, která se stane manželkou jejího syna a bude mít vliv na pokračování rodu a tradice. Abraham nechtěl, aby se jeho syn oženil s některou z kanaánských žen, které přijaly víru v jednoho Boha. Patrně se obával toho, nakolik může být taková žena ovlivněna kultury, které byly v Kanaánu běžné, kdy se obětovala novorozeňata. Po zkušenosti na hoře Moria je pro Abraháma zřejmé, že podle zákonů jednoho Boha je nutné žít, ale nikoli mu přinášet lidské oběti. Proto posílá pro nevěstu do oblasti, kterou zná, a odkud pochází jeho rodina a kde ví, že kultury nejsou spojené s lidskými oběťmi. Je si jistý, že jeho budoucí snacha přijme monoteismus a bude rozumět jeho synovi, který má kořeny ve stejné oblasti. Také ona přijímá bezvýhradně víru svého manžela a v jejím rámci buduje rodinu. I Rivka je postavena před nelehké dilema, musí zvolit, kdo ze synů bude pokračovatelem, ale současně ví, že žít bude s tím, kdo

pokračovatelem nebude. Nemá také další děti a Jákoba a své vnuky nikdy nespátří. Je pohřbena také v jeskyni Machpela, kam je později oběma svými syny pohřben i Izák.

Obě sestry Ráchel a Lea jsou příbuzné Rivky a stávají se manželkami Jákobovými. Už jejich svatba s Jákobem je tak trochu citovou tragédií a snad nám je tímto poselstvím řečeno, že ne vždy to, co chceme, je to správné nebo šťastné řešení. Milovaná a tvrdě vykoupená manželka Ráchel přináší Jákobovi mnoho utrpení a i oba její synové jsou pro Jákoba spojeni s utrpením. Narození

víjet v jejich rámci život vlastní rodiny, aby byla šťastná a spokojená a především byla základem pro další pokračování. Není třeba napodobovat, je třeba vytvářet na základě znalostí, víry a vůle. Podívejme se například na konvertitky. Když dostávají jméno, nežehná se jim poprvé v synagoze, aby byly jako Rút, ale aby byly jako Sára, Rivka, Ráchel a Lea a vytvářely židovský život, ne aby ho kopírovaly. Rút přes všechny své kladné vlastnosti postavila svoji konverzi na velkém vzoru, kterým jí byla Noemi. Co by se ale stalo, kdyby Noemi selhala? Každá židovská žena a každý židovský muž má cestu k Bohu

Jákob žehná Josefovým synům (Rembrandt Van Rijn, 1656)

Benjamina je současně ztrátou Ráchel, která ani nenalezne odpočinku v jeskyni Machpela, ale místo jejího posledního odpočinku je na cestě u Betléma. Lea, která není milována tak jako Ráchel, je zdrojem požehnání, rodí syny a i místo jejího posledního odpočinku je po boku Jákoba a jeho předků.

Co si z osudů těchto prvních židovek můžeme vzít a čemu se naučit? Jistě je toho skutečně mnoho, ale především je třeba si uvědomit, že každá z nich si vytvářela obraz svého židovského života sama, nenapodobovala, přijala víru v jednoho Boha, přijala tradice rodiny manžela a obohatila je tím, co uměla a znala sama. Žádná z nich nežila spolu se svou tchýní, která by jí říkala, co a jak má dělat, jak se tradice dodržují a v přehnaném smyslu nikdy ji nenaučila „vařit šoulet“. Bylo to zcela na nich, jakým způsobem v rámci zákonů Tóry bude utvářet život své rodiny. Podle mého názoru je toto poselství tím nejdůležitějším, které je pro život židovské rodiny směrdatné. To znamená naučit se znát zákony Tóry a přijmout je bezvýhradně, dodržovat je spolu s tradicemi tak, jak je přijal manžel, a roz-

otevřenou, vzorem a vodítkem nám mohou být naši velcí učitelé, jejichž knihy studujeme a přinášíme do vlastního života, a proto nepotřebujeme prostředníka. Někdy prosíme o požehnání spravedlivého a moudrého člověka, ten je pro nás ale spíše přímluvcem než prostředníkem.

Podívejme se ještě na požehnání, kterým jsou žehnáni chlapci. Kdo byli Efraim a Menaše? Židovští chlapci, kteří vyrůstali v mém srdci pohanského světa, a přesto zůstali židy. To znamená, že i ve velmi těžkých podmínkách je možné dodržovat a uvádět v život zákony Tóry. Jak často asi viděli oba Josefovi synové svého vysoce postaveného a zaneprázdněného otce, a přesto se jim dostalo takové výchovy, že jim Jákob požehnal jako právoplatným potomkům Abraháma a Izáka. Snad je dobré vždy, když je nám těžko dát svému židovství ten správný náboj a považujeme za přijatelnější se vymluvit na to či ono, vzpomenout, jaké požehnání v sobě neseme.

► Hana Mayerová

Foto: www.backtoclassics.com

Kralupy nad Vltavou si připomínají soubornou výstavou 130. narozeniny slavného rodáka malíře Jiřího Karse.

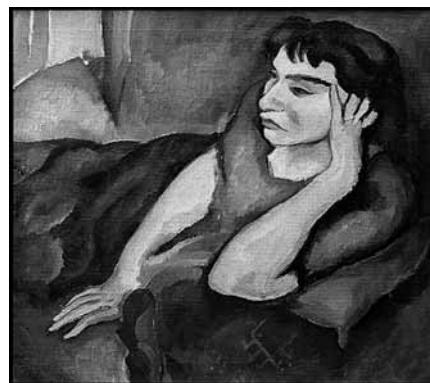
Jiří KARS v Kralup ech

Před 130 lety se v kralupském parním mlýně narodil rodičům Karpelesovým syn Georg, respektive Jiří, který se časem stal předním českým židovským malířem minulého století. V sobotu 11. září 2010 byla v kralupském městském muzeu otevřena Karsova velká souborná výstava, která potrvá až do neděle 14. listopadu 2010.

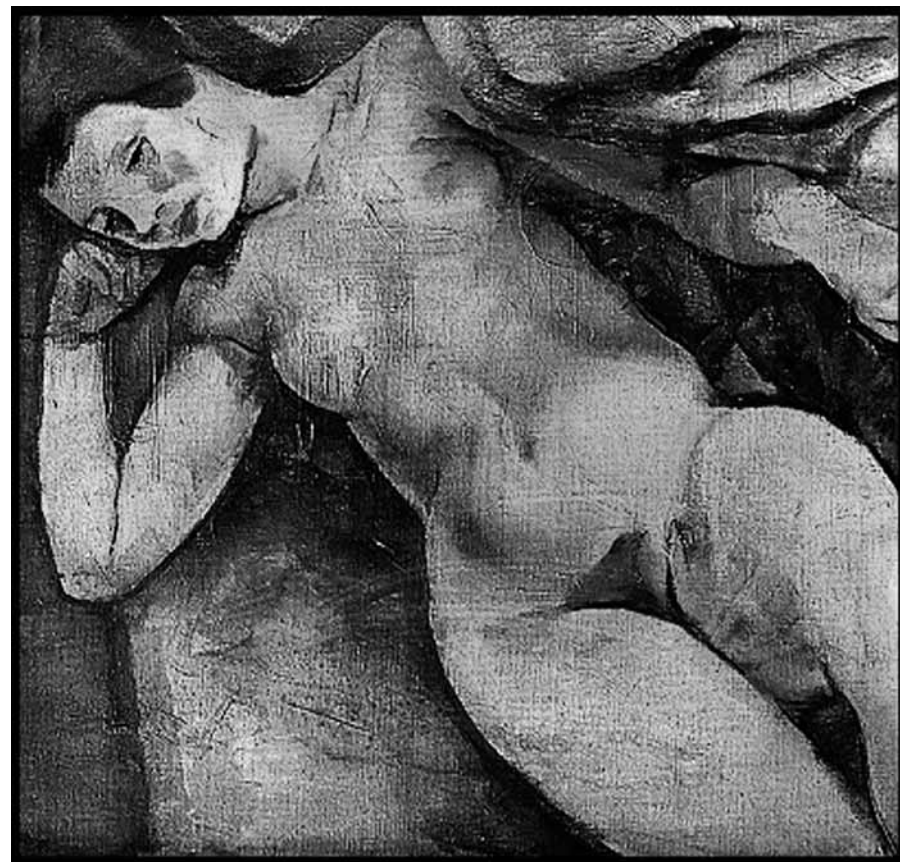
Svá prvotní umělecká studia zakončil mladý Karpeles v Bavorsku v roce 1905, kdy tamtéž poprvé vystavoval. O rok později si celá rodina Karpelesových zkrátila jméno na Kars. Další rok odcestoval mladý Kars do metropole nad Seinou, kde se záhy stal členem známé umělecké skupiny École de Paris, která se vytvořila kolem světznámého Pabla Picassa. Velkou čáru přes rozpočet udělala Karsovi první světová válka, která jej v rakousko-uherském důstojnickém stejnokroji zavála až na

jevu se snoubí kubismus, expresionismus a fauvismus, ve druhé dekádě se jal tvořit v duchu neoklasicismu. Když se nadějněmu malíři zastesklo v Paříži po rodné hroudě, nasedl na vlak směr Praha, kde měl jak své přátele, tak hlavně ateliér, ve kterém vždy pobyl nějaký ten týden a ještě si udělal čas na návštěvu jak svých rodičů, tak synagogy v Kralupech. Ve třetí dekádě minulého století vystavoval svá díla v řadě evropských zemí, jakož i v tehdy velmi exotickém Japonsku.

pocitl svou návštěvou i prezident Beneš. Tou dobou však už začalo být Židům úzko, a to nejen v Německu. Po vypuknutí druhé svě-

Podobizna ženy (1910)

Ležící akt (1919)

ruská bojiště. Vrátil se naštěstí nezraněn a znovu se rychle zapojil do evropského uměleckého života. V jeho malířském pro-

jevu se snoubí kubismus, expresionismus a fauvismus, ve druhé dekádě se jal tvořit v duchu neoklasicismu. Když se nadějněmu malíři zastesklo v Paříži po rodné hroudě, nasedl na vlak směr Praha, kde měl jak své přátele, tak hlavně ateliér, ve kterém vždy pobyl nějaký ten týden a ještě si udělal čas na návštěvu jak svých rodičů, tak synagogy v Kralupech. Ve třetí dekádě minulého století vystavoval svá díla v řadě evropských zemí, jakož i v tehdy velmi exotickém Japonsku.

tové války Kars vyměnil Paříž za Lyon, aby záhy kvapně odcestoval ke své sestře Else do neutrálního Švýcarska. Tato alpská země byla tehdy Noemovou archou pro Židy doslova z celé Evropy. Bohužel se zde mnozí z nich dozvídali jak o nacistických zvěrstvech po celé Evropě, tak o mnohdy velmi tragických osudech svých souvěrců, blízkých přátel i vlastních, mnohdy celých, rozvětvených rodin. Jiří Kars byl od dětství velmi citlivým člověkem a otřesné konce jeho židovských přátel a kamarádů jím mnohokrát značně otřásl. Bohužel, v čase, kdy Paříž už pochodovala vítězná vojska spojenců, ukončil Jiří Kars dobrovolně svůj život skokem z pátého patra ženevského hotelu. Jeho ostatky byly v červnu 1949 uloženy na Novém židovském hřbitově na Vinohradech. Karsova manželka Nora do puntíku splnila přání svého muže a odkázala jeho rodnému městu zachráněné obrazy a skici původně z pražského ateliéru. Jen obrazů bylo těsně před válkou na tři sta, po osvobození se jich podařilo velmi pracně dohledat jen padesát čtyři. Mnohé z nich uvidíte právě na výstavě v Městském muzeu v Kralup ech.

► red

Mišne Tóra:

Hilchot jesodej ha-Tóra

Kapitola desátá

Toto je poslední kapitola Hilchot jesodej ha-Tóra, první knihy Maimonidova opus magnum Mišne Tóra. Maimonides zde rozebírá, jak poznat, zda ten, kdo se prohlašuje za proroka, je skutečně prorok, nebo jen kouzelník. Závěrem mu je princip, který naznačil již v první kapitole této knihy, totiž bát se Boha, ale nepokoušet ho. Tato kapitola ovšem výrazným způsobem atakuje Maimonidovo přesvědčení, že Bůh je oddělen od světa a nijak s ním není spojen, když říká, že Bůh je mezi lidmi.

(1) Každý prorok, který se objeví a řekne nám, že ho posílá Bůh, nemusí prokazovat způsoblost [sebe sama k prorokování] konáním divů, jako byly ty, které činil Mojžíš, náš učitel, nebo Eliáš nebo Eliša, kteří pozměnili řád světa. Znamením [že je prorok] budiž, že věci, které řekl, se v budoucnu naplní, jak je řečeno: „Kterak poznáme slovo to, jehož by nemluvil Hospodin?“ (Dt 18, 21)

(2) Pokud přijde zbožný člověk prorokovat ve jménu Božím a nechce přidat ani ubrat [z Tóry], ale sloužit Bohu [plněním] micvot Tóry – tomu nefekneme: „Rozděl moře!“ nebo: „Musíš vzkřísit mrtvé!“ nebo: „Učini tak nebo tak a pak uvěříme!“ Místo toho mu řekneme: „Jsi-li prorok, řekni nám, co se stane budoucího.“ On řekne a my počkáme a uvidíme, zda se jeho proroctví naplní, nebo nikoliv. Když se nenaplní dokonce ani nejmenší část jeho předpovědi – jistě je to falešný prorok.

(3) Pokud se naplní celé jeho proroctví, bude v našich očích pravým [prorokem]. (b) Měli bychom ho zkoušet mnohokrát. Pokud se všechna jeho tvrzení prokážou být pravdivá, měl by být považován za skutečného proroka, jako je řečeno o Samuelovi: „Z čehož poznal všecken Izrael od Dan až do Bersabé, že Samuel jest věrný prorok Hospodinův.“ (1S 3, 20)

(4) (c) Zdaž však kouzelníci a věštcí také nepředpovídají budoucnost? Co je tedy odlišuje od proroka? Některá proroctví vyřknutá věštcí, kouzelníky a jim podobnými se skuteční, jiná nikoliv, jak je řečeno: „Nechat se nyní postaví hvězdáři, kteříž spatřují hvězdy, a oznamují na každý měsíc, a vysvobodí tě z toho, což přijítí má na tě.“ (Iz 47, 13) [Naši učenci tvrdí, že máme číst] „od toho [proroctví]“ namísto „z toho, co.“ Je také možné, že žádné z jejich proroctví se nevyplní a oni se zcela zmýlí, jak je řečeno: „Rozptyluji znamení lhářů a z hadačů blázny dělám.“ (Iz 44, 25)

(5) Avšak prorokova slova se naplní, jak je řečeno: „...nepochybilo nižádné slovo Hospodinovo...“ (2Kr 10, 10) Podobně: „Prorok, kterýž má sen, nechť vypravuje sen, ale kterýž má slovo mé, nechť mluví slovo mé prá-

vě. Co jest té plevě do pšenice? dí Hospodin.“ (Jr 23, 28) To znamená, že slova kouzelníků a věštců jsou jako plevel smíchaný s pšenící, ale slovo Boží je jako pšenice bez plevele.

(6) O tomto Tóra slibuje, že prorok bude říkat pravdu tam, kde věštcí, hadači a čarodějníci budou říkat lživá proroctví pohanům, takže židé nebudou potřebovat žádné kouzelníky, věštcí a jim podobné, jak je řečeno: „Nebude nalezen v tobě, kdož by vedl syna svého aneb dceru svou skrz oheň, ani věštec, ani planetář, ani čarodějník, ani kouzelník. ... Nebo národové ti, kterýmž vládnouti budeš, planetářů a věštců poslouchají, tobě pak toho nedopouští Hospodin Bůh tvůj. Proroka z prostředku tvého, z bratří tvých, jako já jsem, vzbudí tobě Hospodin Bůh tvůj; jeho poslouchati budete.“ (Dt 18, 10; 14-15)

(7) Z toho vidíme, že prorok povstane z jediného důvodu vyprávět nám o budoucím, zda bude hojnost nebo hlad, válka nebo mír a podobně. Také nás zpraví o jednotlivých osudech podle našich skutků. Jako když Saul, který cosi ztratil, šel za prorokem, aby mu ztracené našel. Jsou dvě věci, které prorok řekne: nepřijde, aby utvořil novou víru, a nebude přidávat, ani ubírat micvot.

(8) (d) [Výše uvedené neplatí na] proroctví o odplatě, které vyřkne prorok, např.: „Tak a tak zemře,“ „Ten nebo ten rok bude hojný nebo rokem válek“ a podobně. Pokud se jeho slova nenaplní, nijak to nesnižuje jeho prorocký stav, ani neříkáme: „Hle, předpověděl a jeho slovo se nespnilo.“ Neboť Svatý, buďž požehnan, je „milostivý a lítostivý, dlouhočekající a hojný v milosrdenství a lituje zlého.“ (Jon 4, 2) Je tedy možné, že se budou kát a bude jim odpuštěno, jako tomu bylo s lidmi v Ninive, nebo že jejich trest bude odložen, jako tomu bylo s Chizkiášem.

(9) Pokud prorok slíbí, že bude dobře a to a to se stane, a to, co předpověděl, se neuskuteční, jistě je falešným prorokem. Vše dobré, o čem Bůh rozhodne – dokonce i kdyby rozhodnutí bylo prozatímní – nikdy nebude zrušeno. Z toho vyvozujeme, že prorok by měl být zkoušen na základě svých kladných předpovědí.

(10) To byl smysl Jeremjášovy odpovědi Chananjovi ben Ozerovi, když prorokoval zkázu a Chananja sliboval dobrou budoucnost. Řekl Chananjovi: „Pokud se má slova nenaplní, nebudu falešným prorokem. Pokud se tvé proroctví nenaplní, budeš falešným prorokem.“ Což lze vyčíst z: „Proroci, kteříž bývali přede mnou i před tebou od věků, ti prorokovali proti zemím znamenitým a proti královstvím velikým o válce a o soužení a o moru. Prorok ten, kterýž prorokuje o pokoji, když dojde slovo toho proroka, ten prorok znám bývá, že jej poslal Hospodin v pravdě.“ (Jr 28, 7 a 9)

(11) (e) Pokud prorok tvrdí, že někdo jiný je také prorok, bude přijat bez toho, abychom požadovali další prokazování. Neboť tak to učinil Mojžíš, náš učitel, s Jošuou a všichni židé mu důvěřovali bez toho, aby činil zázraky. To samé platí pro následující generace.

(12) Pokud se prokázalo, že prorokovo proroctví a jeho slova jsou pravdivá, nebo ho jiný prorok prohlásil za proroka, pak dokud prorokuje, je zakázáno ho zpochybňovat nebo se protivit jeho proroctví.

Je zakázáno zkoušet ho více, než je nutné. Není možné ho zkoušet navěky, jak je řečeno: „Nebudete pokoušeti Hospodina Boha svého, jako jste pokoušeli v Masse.“ (Dt 6, 16) Tehdy jsme řekli: „Jest-li Hospodin u prostřed nás, či není?“ (Ex 17, 7) Spíše bychom tomu, kdo je prorok, měli důvěřovat a vědět tak, že Bůh je mezi námi. Neměli bychom ho zpochybňovat, jak je řečeno: „Ať vědí, že prorok byl uprostřed nich.“ (Ez 2, 5)

Talmidim, o. s., je neziskové občanské sdružení, které si klade za cíl překládat rabínskou literaturu do českého jazyka. Postup překladu je možné zdarma sledovat na internetových stránkách <http://www.talmidim.cz>. Sdružení je financováno z dobrovolných darů. Dárce se můžete stát zasláním příspěvku v libovolné výši na účet u GE Money Bank číslo 173 536 401/0600. Za každý příspěvek předem děkujeme.

Izraelská kultura v ČR – září 2010**BORIS MALKOVSKY TRIO, 21. září 2010 ve 20 hodin,
Palác Akropolis**

V rámci koncertní série Respect Plus vystoupí v Praze izraelský skladatel a hráč na bayan **Boris Malkovsky**, unikátní novátor židovské hudby pocházející z Oděsy. Malkovsky doposud natočil ve své nové vlasti, Izraeli, přes 30 alb a jeho největším projektem je zatím suita Time Petah-Tiqva. V současné době žije Boris Malkovsky v Polsku, odkud pocházejí i členové tria, s nímž přijíždí do Prahy – Damian Niewinsky a Henryk Gradus. Více informací na www.respectmusic.cz a www.olamale.com/htmls/boris.htm

**Ensemble Dereh – Večer s hudbou současných izraelských autorů,
neděle 26. září 2010 ve 20 hodin v Jeruzalémské synagoze**

Ensemble Dereh – Aneta Majerová (klavír), **Bronislava Tomanová** (zpěv), **Roman Patočka** (housle) a **Petr Nouzovský** (violoncello) – zahraje skladby soudobých izraelských skladatelů Josefa Bardanashviliho, Tzvi Avniho, Paula Ben-Haima, Joachima Stutschewského a Daniela Shalita.

**Gabriel Dagan – Vražda jako poznaná nutnost, divadelní
sezona 2010/2011, Městská divadla pražská**

Premiérovou novinkou na repertoáru Městských divadel pražských bude v nové divadelní sezóně černá komedie **Gabriela Dagan Vražda jako poznaná nutnost**. Gabriel Dagan, vl. jménem Pavel Fischl, se s divadelním uměním poprvé potkal v terezínském ghettu Bláznivá komedie o vážných věcech, ztrátě hodnot a kritérií, při níž občas zamrazí, nás může prostřednictvím humoru očistit a snad i trochu přibrzdit dřív, než se absurdita, situovaná do blízké budoucnosti, stane realitou. Premiéra v režii Ondřeje Zajíce je plánována na **18. září 2010 v 19.00 h v Divadle Rokoko**. Termíny následujících představení a další informace najdete na www.mestskadivadlaprazska.cz/program/premiery/gabriel-dagan-vrazda-jako-poznana-nutnost-121.html

ulpan

kurzy hebrejštiny

Ve školním roce 2010/2011 otevíráme

**kurzy moderní
hebrejštiny**

na osmi různých úrovních pokročilosti.

Podrobnosti i online přihlášku najdete
na www.ulpan.cz

největší nabídka kurzů moderní hebrejštiny v republice

16letá tradice • vstřícní a kvalifikovaní lektori

moderní metody • přátelská atmosféra

**16. letní sportovní
hry Hakoach****24. – 26. září, Karlovy Vary**
Na programu jsou již tradičně **tenis, stolní tenis, volejbal, plavání, turistika a bowling. Letos přibude i střelba z kulových zbraní.**

Hry začínají pátečním večerem, v 18.30 hodin se koná Kabalat šabat v synagoze ŽO Karlovy Vary a poté následuje promítání filmu Tobruk a beseda s režisérem.

Sportovní disciplíny budou odstartovány 25. 9. v 9.00 hodin po slavnostním zahájení a vyvrcholí společenským večerem v hotelu Thermal s tancem a vyhlášením vítězů.

Předpokládané ukončení:
26. 9. 2006 kolem 14. hodiny**informace:****Petr Wellemín, tel.: 602 316 943 nebo
Pavel Rubín, tel.: 602 100 577****Přihlášky na e-mailu
info@hakoach.cz nebo písemně na sekretariát ŽO Praha, Maiselova 18, Praha 1****CHINUCH**
חינוך**Nedělní škola pro
mimopražské rodiny**

Jednou za tři týdny organizujeme výuku judaismu zaměřenou na porozumění příběhům Tóry a praktickým aspektům židovského života. V nadcházejícím pátém ročníku otevíráme tři třídy: Alef (od 3 do 5 let), Bet (6 až 10 let) a Gimel (11 až 15 let). Paralelně probíhá program pro rodiče – výuka hebrejštiny s rodilým mluvčím nebo krátké přednášky o Tóře. Školu navštěvují rodiny z různých měst ČR.

Cena je 200 Kč na za první dítě, 150 Kč za sourozence. Začínáme 12. 9. 2010. Výuka se vždy koná od 10 do 12 hodin v prostorách ŽOP. Do nedělní školy je nutné se přihlásit předem.

**Kontakt: Helena Bönischová,
tel. 604 178 620,
e-mail: ishi@humlak.cz.****Těšíme se na vás!****Co je to o. s. Chinuch?**

Sdružujeme lidi, kteří věnují část svého času vytváření programů pro děti předškolního i školního věku z Prahy i jiných měst ČR. Každý z nás se snaží přispět svými znalostmi, zkušenostmi a prostředky k vytvoření budoucnosti rostoucí židovské komunity. Vítejte nové děti, jsme otevření také vašim nápadům a aktivitám. Ozvěte se nám!

*Veronika Büchler, předsedkyně
veronika_buchler@yahoo.co.uk**Děkujeme všem našim spolupracovníkům,
dárcům a Židovské obci v Praze a do
Nového roku 5771 přejeme Lešana tova
tikatevu ve' techatemu!***POVODNĚ**

Liberecký kraj zasáhly nevídané povodně. Zničeno a zatopeno bylo mnoho domů. Jedním z nich byl i dům rodilého člena liberecké židovské obce pana W. (nepřeje si zveřejnit své jméno), jenž v tomto domě žije téměř celý svůj 82letý život; přečkal v něm dokonce i válečné útrapy jako ukývané dítě. Zatopení celého přízemí způsobilo nevratné škody na podlaze, omítkách, nábytku, kuchyňské lince, ledniče a dalším vybavení. Obětí se staly i knihy, celé ročníky časopisů a také klasický psací stroj, na kterém napsal pan W. své odborné knihy a publikace. Starý pán nese důsledky pohromy statečně, přesto je potřeba jej podpořit finančně i na duchu. Byli bychom proto moc rádi, kdybyste poskytli prostřednictvím Židovské obce Liberec a jejího bankovního účtu č. 5453543/0300 jakýkoliv finanční dar (variabilní symbol 1). Ten bude použit k úhradě konkrétních prací a věcí při obnově domácnosti pana W. Vyúčtování peněžních darů vhodnou formou zveřejníme.

KULTURNÍ PROGRAM ZÁŘÍ/ŘÍJEN 2010

Vzdělávací a kulturní centrum Židovského muzea v Praze

Maiselova 15, 110 00 Praha 1, 3. patro

tel.: 222 325 172, fax: 222 318 856

www.jewishmuseum.cz, education@jewishmuseum.cz

(Spojení: metro A, tram 18 – stanice Staroměstská; tram 17, bus 133 – stanice Právnická fakulta)

pondělí 20. 9. v 18 h:

Olinka. Přátelství, které začalo za války. Prezentace knihy nizozemského autora **Petera de Knegta**, která rekonstruuje příběh přátelství, jež jeho otec, totálně nasazený za války u Hamburku, navázal s českou židovkou z koncentračního tábora. Knihu představí **Helena Klímová**, autor bude přítomen prezentaci a ukázky přečte dcera hlavní hrdinky **Hana Králová**. Knihu bude možné zakoupit se slevou.

středa 21. 9. v 18 h:

Česká křídla nad Sionem. Dokumentární film o podílu Československa na vzniku židovského státu před 60 lety. Byly to československé zbraně a izraelští vojáci vycvičení v Československu, kteří uhájili Izrael v první válce o nezávislost před útokem arabských zemí. Česká republika, 2008, 57 min. Režie: **Zdeněk J. Pojman**. Dokument uvedou autoři **Jiří Reichl** (ÚSTR) a plk. **Aleš Knížek** (VHÚ).

pondělí 27. 9. v 18 h:

Svědectví o životě a smrti. Eva Roubíčková přežila terezínské ghetto, protože byla mladá, silná, pracovala v zemědělství a především jí někdo z venku pomáhal. Chodila s ovcmi na pastvu a právě díky tomu se potkala s Karlem Košvancem, který jí pravidelně nosil jídlo a zachránil nejen ji, ale i desítky dalších lidí. Deník, který si Eva v Terezíně psala, je svědectvím o osudu člověka a současně i autentickým historickým materiálem. Besedovat s autorkou bude **Petr Brod**, ukázky přečte **Táňa Fischerová**. Knihu bude možné zakoupit se slevou.

středa 6. 10. v 18 h:

Zapomenuté transporty do Běloruska. Projektce dokumentu. Po projekci bude následovat diskuse režiséra **Lukáše Příbyla** s diváky. Projektce je součástí doprovodných

programů k výstavě **Od té doby věřím na osud ... Transporty protektorátních Židů do Běloruska v letech 1941–1942**, která je přístupná v Galerii Roberta Guttmanna do 30. ledna 2011.

čtvrtek 7. 10. v 18 h:

Jemen – Pohádková perla Arábie. Cestovatelská přednáška **Ing. Jana Neubauera** spojená s projekcí neobyčejných fotografií, doprovázených autentickou hudbou. Jemen je zemí královny ze Sáby, Arabia Felix (Šťastná země) Římanů, kolébkou islámu i dávné židovské minulosti, je to kraj pověstně arabské pohostinnosti, milých lidí a mimořádných přírodních krás. Přednáška je pořádána ve spolupráci s CK Adventura. *Vstupné 50 Kč*

úterý 12. 10. v 18 h:

Jan Neruda a Židé. Spisovatel a novinář **Jan Neruda** je známý svými protizidovskými postoji. Zvláště jeho spisek **Pro strach židovský** (1869) se stal jedním z nejvýraznějších textů českého antisemitismu. Pořad se koná v souvislosti s workshopem **Jan Neruda a Židé: Texty a kontexty**, který pořádá ŽMP ve spolupráci s Ústavem pro českou literaturu AV ČR. Besedu nad těmito otázkami s historikem **Michalem Franklem** (ŽMP), bohemistou **Jindřichem Tomanem** (University of Michigan) a účastníky workshopu bude moderovat **Petr Brod**.

středa 13. 10. v 18 h:

Svátek Sukot. Přednáška vrchního zemského a pražského rabína **Karola Efraima Sidona**.

čtvrtek 14. 10. v 18 h:

Maimonides. Výběr z korespondence. Prezentace publikace, která je výběrem jednácti dopisů židovského rabína, lékaře a filozofa **Mošeho ben Majmūna – Maimonida**.

nida. Nejvíce jsou zastoupeny texty s nábožensko-právní tematikou, dále kratší filozofické traktáty a také osobní korespondence. Český vycházejí Maimonidovy dopisy poprvé. Ze židovské arabštiny a hebrejštiny přeložili, k vydání připravili a úvodní studie napsali **Daniel Boušek** a **Dita Rukriglová**, kteří také publikaci představí a pronesou úvodní přednášku. Knihu bude možné zakoupit.

NEDELNÍ PROGRAM PRO DĚTI A JEJICH RODIČE 19. 9. 2010 v 14 h:

Lvíček Arje se seznamuje se židovským rokem. Lvíček Arje vám vysvětlí, jak se počítá židovský kalendář, kdy Židé slaví Nový rok a jak se slaví svátky Roš ha Šana, Jom Kipur, Sukot a Simchat Tóra. Naučíme se společně písničky k jednotlivým svátkům a ochutnáme tradiční sváteční pokrmy. *Prohlídka: pražské Židovské Město*

vstupné 50 Kč

Více o nedělních dlnách na www.jewishmuseum.cz/vkc

VÝSTAVY V PROSTORÁCH VKC Ženu statečnou kdo nalezne... Příběh Hany Volavkové (1904–1985).

Výstava připomíná osobnost a dílo významné pracovnice Židovského muzea v Praze, která mu z velké části vtiskla podobu a náplň, jež má dodnes. V rámci své odborné práce byla mimo jiné iniciátorkou a spoluautorkou památníku českým a moravským obětem šoa v Pinkasově synagoze. Výstava je součástí cyklu věnovaného významným osobnostem muzea.

Výstavy jsou otevřeny pro veřejnost po–čt 10–15 h, pá 10–12 h, během večerních programů a po domluvě. Není-li uvedeno jinak, činí vstupné na jednotlivé programy 30 Kč.

VKC Židovského muzea v Praze, pobočka Brno

tř. Kpt. Jaroše 3, 602 00 Brno, tel.: 544 509 651, fax: 544 509 652
www.jewishmuseum.cz/brno, brno@jewishmuseum.cz

neděle 19. 9. od 10 h:

Den evropské židovské kultury – Evropská asociace pro uchování a podporu židovské kultury a dědictví každý rok vyhláší tento významný den, kterým se snaží o podporu a záchranu židovského bohatství a židovské kultury v Evropě. **10 h:** v sále VKC výroba a pečení chaly – židovského chleba (*zdarma*) **10–15 h:** volný vstup a seznámení se s knihovnou Židovské obce Brno. **10.30 h:** prohlídka synagogy na Skořepce 13 (*zdarma*). **13 h:** prohlídka židov-

ského hřbitova v Brně-Židenicích (*zdarma*).
Připraveno ve spolupráci se ŽO Brno.

neděle 19. 9. v 16 h

Synagoga, Skořepka 13: **Koncert ke Dni evropské židovské kultury v brněnské synagoze.** Účinkují: **Jan Škrdlík** – violoncello, **Šárka Bezperátová** – klavír. Na programu: Ludwig van Beethoven, Claude Debussy, Bohuslav Martinů. Pořádáno ve spolupráci se Židovskou obcí Brno.

Vstupné 50 Kč

úterý 21. 9. v 17 h:

Moje šilené století – přijede představit spisovatel **Ivan Klíma**. První část jeho vzpomínek vyšla již v loňském roce. Letos byly jeho memoáry završeny druhým dílem. Besedu moderuje **Erika Bezdíčková**.

Vstupné 20 Kč

úterý 5. 10. v 16,30 h:

Židovské Lipsko ve fotografiích – vernisáž výstavy autorů Silvie Hauptmann a Michaila Lavočkina, kterou pořádáme pod záštitou

**Židovské muzeum v Praze
si vás dovoluje pozvat
na výstavu**

Ženu statečnou kdo nalezne...

Příběh Hany Volavkové
(1904–1985)

Výstava ve Vzdělávacím a kulturním centru Židovského muzea v Praze připomíná osobnost a dílo významné pracovnice Židovského muzea v Praze a jeho dlouholeté ředitelky, historičky umění Hany Volavkové, která se nesmazatelným způsobem zapsala do pohnutých dějin této instituce v letech 1943–1961 a vtiskla mu z velké části podobu a náplň, již má dodnes. V rámci své odborné práce byla mimo jiné iniciátorkou a spoluautorkou památníku českým a moravským obětem šoa v Pinkasově synagoze. Výstava je součástí cyklu věnovaného významným osobnostem muzea.

Kurátorka výstavy: Magda Veselská

Vzdělávací a kulturní centrum ŽMP, Maiselova 15, Praha 1 (3. patro)

Výstava bude otevřena od 14. září do 29. října 2010. Otevřeno kromě židovských svátků: pondělí – čtvrtek od 10 do 15 hodin, pátek od 10 do 12 hodin a během večerních programů ve Vzdělávacím a kulturním centru či po předchozí domluvě.

3. mezinárodní jihočeský hudební festival 2010

sobota 2. října 2010 v 19 h

Písňový recitál v Kamenném Újezdě u Českých Budějovic
(Sokolovna, Náměstí 138, 373 81 Kamenný Újezd, tel. 606 60 30 94)

Marta Vávrová (Křemže/Berlín) – soprán,

Petr Vašíček (Berlín) – klavír

Skladby židovských skladatelů z celého světa

Pořádá: Občanské sdružení za jihočeskou kulturu, Křemže

www.hudebnipodkleti.eu

KULTURNÍ PROGRAM

ŘÍJEN 2010

ŽIDOVSKÁ OBEC V PRAZE

společenský sál, Maiselova 18

středa 6. října

v 15 hodin

KÁVA O ČTVRTÉ

prof. Pavel Barša, Ph.D.

výzkumný pracovník Ústavu
mezinárodních vztahů a profesor
politologie na FF UK

**Západ a islamismus: Střet
civilizací, nebo dialog kultur?**

Připravil a moderuje Honza Neubauer
jan@neub.ch

úterý 19. října

v 15 hodin

**PODVEČER YVONNE
PŘENOSILOVÉ**

„Jako mladý kluk jsem filmy pro pamětníky moc nemusel. Když běžely v televizi, přepínal jsem rodičům nebo babičce na jiný program. Ale pak jsem starým filmům přišel na chuť a dokonce jsem je začal milovat.“

Aleš Cibulka

Jestli máte také rádi filmy pro pamětníky a chcete se na hvězdy z této doby zeptat, tak určitě přijďte

Změna programu vyhrazena.

VKC Židovského muzea v Praze, pobočka Brno

tř. Kpt. Jaroše 3, 602 00 Brno, tel.: 544 509 651, fax: 544 509 652
www.jewishmuseum.cz/brno, brno@jewishmuseum.cz

brněnského primátora. Výstava se uskuteční ve spolupráci s ŽO Brno. *Vstup volný*

čtvrtek 14. 10. v 18 h:

Příprava brněnských židovských transportů. V říjnu 1941 kulminovaly plány na hromadné transporty protektorátních židů, jejichž následné provedení posunulo nacistickou snahu o „konečné řešení židovské otázky“ do jejího tragického vyústění. Plány, které zmařily představy a naděje mnoha českých židů o možnosti přežít v zoufalých, ale

přesto v porovnání s tím, co s deportacemi přicházelo, ještě snad snesitelných podmínkách protektorátního „ghetta beze zdí“. Tématem přednášky Mgr. Tani Klementové bude vývoj zásadních událostí, které prostředně vedly k tomu, že se ze židovských obyvatel protektorátu stali nedobrovolní obyvatelé židovských ghetta a táborů. Na tuto přednášku naváže v příštím roce přednáška „Poslední nástupiště – brněnské transporty židů v letech 1941–1945“, věnující se deportační vlně z Brna. *Vstupné 20 Kč*

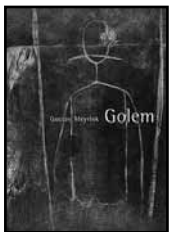
V sále VKC můžete zhlédnout výstavu prací žáků Základní umělecké školy v Němčicích nad Hanou s tematikou židovských pohádek nazvanou **Šalom alejchem**. *Vstup volný*

Sál je přístupný vždy 20 minut před zahájením programu a po začátku koncertu nebo 15 minut po začátku jiného programu není vstup do Vzdělávacího a kulturního centra povolen. Pořadatel si vyhrazuje právo program zrušit, pokud bude počet návštěvníků nižší než pět.

LITERATURA NEJEN S DAVIDOVOU HVĚZDOU

Gustav Meyrink, GOLEM, 321 str., Nakladatelství XYZ, Praha 2009

Mystický román z pražského židovského ghetta druhé poloviny 19. století. Někdy stačí málo, aby se člověk dostal do zcela jiného světa, než zná, do světa, který tančí na hraně mezi skutečností a snem, mezi normalitou a příznaky šílenství – ano, někdy stačí skutečně málo, třeba si jen s někým omylem vyměnit kloubok... Přesně to se stane hlavní postavě Meyrinkova románu. Omylem si nasadí na hlavu kloubok rytce Athanasia Pernatha a začíná prožívat realitu na pomezí snu a skutečností... V jeho mysli ožívá třicet let starý Pernathův příběh.

Když Gustav Meyrink, vlastním jménem Gustav Meyer, vydal svůj první „staropražský román“ *Golem*, byla to tehdy v roce 1915 skutečná literární senzace a z knihy se stal bestseller. V roce 1916 vyšla i *Zelená tvář* a o rok později *Valpuržina noc*, kterou autor dovršil svou staropražskou sérii kořeněnou fantastičností a dráždivou tajuplností, ve které se snoubily okultní vědy, alchymie i hypnóza. Meyrink byl velkým odpůrcem šovinismu a militarismu i kritikem životních způsobů měšťáků. Pro tyto vlastnosti se brzy stal terčem kampaní, které vyvrcholily až konfiskací jeho děl německými úřady. A po nástupu Hitlera k moci končily i jeho knihy na hranicích, kam je vrhaly zfanatizované hordy NSDAP.

Meyrink se narodil v roce 1868 ve Vídni herečce Marii Meyerové a württenberskému šlechtici Karl von Varnbülerovi. Přestože se jednalo o klasický morganatický vztah, nebyl otcův význam pro mladého Gustava zanedbatelný. Otec mu hradil veškerá studia, ale především jej ovlivnil názorově. Zvláště odporem ke všemu pruskému, ať už to byla kultura, politika nebo výbojný pruský militarismus. Meyrink si nechuť k prušáctví, které nacházelo vyjádření ve vypjatém nacionalismu a militarismu, uchoval po celý život. V národnostně rozdělené Praze se vysmíval buršáckým spolkům německých studentů, tedy svým protičesky štvoucím krajanům, ale stejně tak nenašel obdiv ani pro slovanský nacionalismus. Logickým vyvrcholením jeho odporu k prušáctví bylo na sklonku jeho života odmítnutí Hitlerova nacionálně socialistického hnutí. Meyrink umírá v roce 1932, tedy rok před nástupem nacistů k moci. V Praze se stýkal se židovskými intelektuály, Maxem Brodem, Franzem Kafkou, Franz Werfelem a Martinem Buberem. Pracoval jako bankéř a byl proslulým pražským dandy.

Chování a spády excentrického elegána měšťáckou společností pobuřovaly a nakonec byl jako bankéř obviněn, že manipuloval s účty svých klientů a ovlivňoval jejich rozhodování pomocí hypnózy. V den svých 34. narozenin byl zatčen a dalších pětasedmdesát dní strávil ve vězení. Policie vyslechla tři sta svědků a prozkoumala veškeré účetnictví, ale nic špatného nebylo nalezeno a bankéř Meyrink byl jako nevinný propuštěn, jeho firma byla ale díky falešnému obvinění v troskách. Po dvou letech definitivně opustil Prahu a přestěhoval se do Vídně, ze které později odjel do Mnichova, kde se intenzivně věnoval literatuře, ale na svou Prahu nikdy nezapomněl.

Meyrinkovy knihy jsou naplněny alchymii, židovskou mystikou-kabalou, vlivy hinduismu a buddhismu. Jakou víru vlastně vyznával? Spekulovalo se o jeho židovském původu, k čemuž přispěly i jeho styky se židovskými intelektuály Stefanem Zweigem, ale i Hugo Steiner-Pragem, který první vydání *Golema* ilustroval. Navzdory jeho zánicení pro židovský mysticismus si jeho znalostí velkým odborníkem na kabalou Gerschom Scholem příliš necenil a nazval je „nadáním pro mystické dryáčnictví“. V roce 1919 mu dokonce byla nabízena konverze k judaismu, čehož nevyužil a v roce 1927 konvertoval k buddhismu. Buddhismus vyznával i jeho vnuk Harro, který se dokonce stal buddhistickým mnichem v Indii, v zemi, o které jeho děd snil a z níž pocházelo tajemné bratrstvo, které založilo Prahu, dějiště *Golema*.

Jiří Datel Novotný, ĎÁBEL Z VINOHRAD – VZPOMÍNKA NA JIŘÍHO ŠLITRA, 236 str., Nakladatelství XYZ, Praha 2010

Kongeniální dvojice showbyznysu jsou vždy malým zázrakem. Laurel a Hardy nebo Pat a Patachon jsou populární i desítky let po ukončení svých filmových kariér. Z tuzemských hereckých dvojic je snad nejnámější umělecký pár Voskovec & Werich, podobnou slávu zažila semaforická značka S & Š tedy Suchý a Šlitr. Skvělou dvojici tvořili v šedesátých letech i herci Miroslav Horníček a Miloš Kopecký (vzpomejme na představení „Tvrďák“). Značnou popularitu si vsloužila také dvojice bavičů Miroslav Šimek a Jiří Grossmann. Dvojici V & W rozdělil po válce komunistický režim. V případě dvojice S & Š to byla nečekaná smrt Jiřího Šlitra, stejně jako úmrtí Jiřího Grossmanna ukončilo činnost značky S & G.

Vraťme se ale k dvojici Suchý-Šlitr. Jaká byla druhá polovina dvojice, kdo byl Jiří Šlitr, jak se choval, co měl rád, jak se s ním pracovalo a mnoho dalších zajímavých informací shromáždil dlouholetý semaforický pracovník a herec Jiří Datel Novotný, který nedávno vydal své vzpomínky na tohoto charismatického vystudovaného doktora práv a univerzálního umělce – muzikanta, skladatele, zpěváka, výtvarníka, i herce, kterého návštěvníci milovali a zahrnovali nadšenými potlesky. Dílo Jiřího Šlitra se řadí k tomu nejlepšímu, co přinesl obrovský vzmach české kultury v šedesátých letech 20. století.

V knížce nenajdeme jen vzpomínky Jiřího Datla Novotného, ale i dalších osobností, Pavlína Filipovské, Miroslava Horníčka, Oldřicha Nového, Evy Pilarové, Lubomíra Dorůžky, Vladimíra Justla, Ferdinanda Havlíka, Ondřeje Suchého a dokonce i Jiřího Voskovce a Jana Wericha. Je to moc zajímavé čtení, ale taky pěkně smutné, protože si na každém řádku uvědomujeme, že ten pán v burince, ten blondák, co tak bušil do piána, už mezi námi skoro čtyřicet let není. A ta rána dodnes není zhojena. Jeho parťák Jirka Suchý nahradil jeho místo Jitkou Molavcovou. Funguje to spoustu let skvěle, ale je to zcela jiný typ spolupráce i humoru. Nicméně věříme, že Jiří Šlitr to odněkud se sympatiemi sleduje. Datlova kniha nám pomůže udržet si tohoto skvělého muže v živém povědomí.

Karel Šroubek, JAK SE VAŘÍ U ŠROUBKA, 239 str., PRAGMA, Praha 2009

Kdo z Pražanů či návštěvníků Prahy by neznal na Václavském náměstí honosnou budovu Grand hotelu Evropa. Tento klenot v čistém secesním stylu byl postaven v roce 1889, ale tehdy se jmenoval „U arcivévodý Štěpána“. Dokonalou secesní podobu mu vtiskl architekt Hübschmann až později v letech 1903–1905. S novou republikou se objevuje i nový majitel, kterým je zkušený restauratér Karel Šroubek, a hotel získává jeho jméno „Grand hotel Šroubek.“ Z hotelu se stal symbol kvalitní, poctivé péče o zákazníka a prvo-republikové serióznosti v restauračním i hotelovém podnikání. Šroubkova kuchyně se stala pojmem a dobré jméno zůstalo hotelu zachováno ještě i několik poválečných let. Dobře si pamatují, že když babička zavelela, že zítra se nevaří, půjde se ke Šroubkovi na oběd, byl to určitý svátek spojený s obřadem pečlivého mytí a obléká-

ní, včetně přednášky o dobrém chování u stolu. Na ty obědy dodnes vzpomínám. Světlo mnoha lustrů se odráželo v bohaté výbavě prostřených stolů, číšníci každého hosta obřadně vítali a usazovali k objednaným stolům. Vše probíhalo tiše a decentně s pravou noblesou restaurantu se skvělou tradicí. A co teprve jídlo. Bylo samozřejmě prvotřídní, ale otec se zkušenostmi z Tereziánu vždy trval na tom, aby se vše pečlivě dojedlo, přestože porce byly obrovské a pro dítě nebyly vždy zvládnutelné. Jednou číšník, který se staral o náš stůl, pochopil vzniklý problém, naklonil se po chvíli mého nímání v jídle nade mnou a pravil: „*Mladému pánovi jídlo jistě vychladlo a to pak není zdravé. Odnesu to do kuchyně trochu přihřát,*“ a spiklenecky na mě mrknul. Proti tomu nešlo protestovat a byl jsem zachráněn. Místo ohřátých zbytků mi pak naservíroval senzační zmrzlinu s ovocem jako pozornost podnikovi. Dodnes, po letech, jsem na tu její chuť nezapomněl.

V roce 1935 shrnul Karel Šroubek svou celoživotní zkušenost v oboru do knihy, která je nyní vydána s mottem: *Tuto knihu vydává nakladatelství Pragma jako počtu živnostenskému stavu, který byl soustavně ničen a likvidován komunistickou zločinností.*

V knize najdeme nejenom stovky skvělých receptů, včetně pokynů, jak se surovinami nejlépe zacházet, ale i mnoho praktických rad i v dobrém smyslu gastronomických triků, které usnadňují a vylepšují celý kuchyňský proces. Nalezneme v knize i návody, jak dobře nakupovat, abychom nebyli prodejcem ošizeni a získali jen nejlepší kvalitu, dozvíme se o správném uspořádání stolu, zasedacím pořádku, nápojích a tzv. dekoraci, která je určena pro sváteční stůl. Cenné jsou i informace, jak různé potraviny nejlépe uchovávat, aby si zachovaly čerstvost a kvalitu.

Vřele knihu doporučuji. Je to ten správný retro dárek pro starší rodiče i prarodiče, kterým kniha připomene ty lepší doby. Ručím za to, že určitě budou mít radost. A pozor, podle těchto receptů lze stále i dnes vařit tu správnou a dobrou českou kuchyni. Zapomeňte na pizzerie, KFC i McDonalds a ponořte se do hlubin předválečné české kuchyně v hotelu Šroubek. Nechte se zlákat a já už jen přeji dobrou chuť!

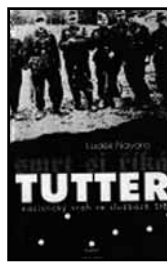
Luděk Navara, **SMRT SI ŘÍKÁ TUTTER – NACISTICKÝ VRAH VE SLUŽBÁCH STB, 140 str., Host, Brno**

Pokud někomu bude připadat název knížky povědomý, nebude to náhoda. Příběh Kurta Wernera Tuttera, který se spolupodílel na jednom z mnoha krvavých zločinů nacismu na samém sklonku války – vypálení slovenské osady Ploština a zavraždění 24 jejích obyvatel, se za několik let stal agentem Státní bezpečnosti. To zůstává varovným mementem dějin. Spisovatel

Mňačko, který osud malé pasekářské obce popsal ve své proslulé knize *Smrt si říká Engelen* (1959), skutečnou pravdu neznal a nesměl poznat.

O co šlo? Komunistické Československo cíleně pěstoval kult bojovníků proti fašismu a válka měla zpětně vypadat jako boj dobra (komunisté) se zlem (nacisté). Ve stínu tohoto oficiálního protinacistického kurzu ale existovala neviditelná pouta, která komunistický režim spojovala s jeho nacistickým předchůdcem.

Tutterův případ nebyl zdaleka ojedinělý. Je známo, že už před vítězným únorem 1948 komunisty ovládaná StB využívala poskytováním různých výhod svědectví gestapáků podle svých politických potřeb, na což upozorňoval už tehdejší ministr spravedlnosti Prokop Drtina. Tutter byl československým občanem narozeným na Smíchově a stal se fanatickým stoupenecem nacismu a mj. patřil

i mezi osobní přátele Konrada Henleina. Později se stal agentem německé vojenské výzvědné služby Abwehr a ještě později zabíjčkem ve službách SS. Skvělé „kádrové“ předpoklady pro pozdějšího agenta StB! I on byl podobně jako Max Rostock, který byl vězněn za vyhlazení Lidic, a někteří další omilostněn prezidentem Zápotockým a propuštěn jako špión StB na svobodu do Německa.

To samozřejmě nebylo jediné, co spojovalo bývalou StB s nacistickým režimem. Vzpomínáme, jak po sametové revoluci byla zveřejněna monstrózní akce StB, která spočívala v důkladné registraci všech československých občanů židovského původu jako režimu potenciálně nebezpečných osob, kdy příslušníci StB bez skrupulí využívali nejen seznamů vězňů Židů v koncentračních táborech, ale i seznamů Židů, které si během války pořídilo Gestapo.

Československé orgány nekryly jen Tuttera, ale spolu s ním i jeho příjmení nadřízeného Waltra Pawlofského. Pawlofski podobně jako Tutter žil po svém propuštění z ČSR v Německu a když komunistický režim zatajil před německou justicí dokumenty o Tutterových zločinech, zatajil i dokumenty o zločinech Pawlofského, protože jeho odhalení by mohlo vést i k rozkrytí agenta Tuttera. A publicista Rudolf Ströbinger, autor pozoruhodné knihy *Stopa vede k Renému*, potvrzuje, že ještě v prosinci 2000 neměli pracovníci Ústředního úřadu pro odhalení zločinů národního socialismu v německém Ludwigsburgu ani o Tutterovi ani o Pawlofském žádné doklady z naší strany.

Bolestný příběh zavražděných, zastřelených, ubitých i upálených obyvatel Ploštiny, některých partyzánů, kolaborantů a samozřejmě i nacistů a jejich gardistických pomocníků, kteří trestnou akci prováděli,

volá i po desítkách let po spravedlnosti. Nemůžeme-li ale potrestat už mrtvé zločince, můžeme alespoň obecně varovat před nacistickou i komunistickou totalitou a ukazovat, jak jsou si jejich metody blízké. A přesně k tomu přivádí čtenáře i tato kniha Ludvíka Navary, redaktora MF Dnes a dokumentaristy zločinů nacismu i komunismu.

Kateřina Tučková, **VYHNÁNÍ GERTY SCHNIRCH, 413 str., Host, Brno 2009**

Román o jednom osudu zlomeném dějinami, o vině Čechů a Němců, o tom, zda je možno odpustit a porozumět. Kniha byla nominována na udělení literární ceny Magnesia Litera.

Noc z 30. na 31. Května 1945. Gerta Schnirch, matka několikaměsíční dcerky, je jen s osobními věcmi „odsunuta“ společně s ostatními brněnskými Němci směrem na Vídeň. Vyčerpávající pochod končí v Pohořelicích, kde mnoho vyhnanců podlehne epidemii tyfu a úplavice. Gerta a některé další německé ženy se zachrání při nucených pracích na jižní Moravě, kde setrvávají i po ukončení transportů. Po znovuzískání československého občanství se Gerta vrací do Brna, v němž prožívá další bouřlivé události druhé poloviny dvacátého století. Kromě bolestných otázek viny, odplaty a odpuštění mezi Čechy a Němci, jež tento neobyčejně působivý román klade, se stáváme svědky složitého vztahu matky a dcery, který je deformován nejen omezeným prostředím, v němž se jako české Němky, vystrnaděné na okraj společnosti, směly pohybovat, ale také vzájemným nepochopením dvou generací, obtížnou komunikací a nemožností zprostředkovat osobní zkušenost.

Kateřina Tučková (1980) vystudovala na FF Masarykovy univerzity v Brně obor dějiny umění a bohemistika. Nyní je doktorkou Ústavu pro dějiny umění UK v Praze, kde pracuje jako kurátorka. Literárně debutovala v roce 2006 novelou *Montespaniáda* (Větrné mlýny). V roce 2008 byla její povídka *Poslední večer* zařazena do výboru Současné české ženské povídky *Ty, která píšeš* (Artes liberales). Tučková je též autorkou řady odborných publikací, z nichž se na pomezí historie umění a krásné literatury pohybuje beletrizovaný životopis *Můj otec Kamil Lhoták* (nakladatelství Vltavín).

Kateřina Tučková potvrzuje fakt, že ani třetí poválečné generaci nejsou lhostejné nevyřešené bolestné stránky, které válka způsobila, a snaží se nalézt svou vlastní odpověď na otázky, které před nás postavila novodobá historie.

► Milan Kalina

20. září 2005

zemřel Simon Wiesenthal

Simon Wiesenthal, nejznámější „lovec nacistů“, se narodil 31. prosince 1908 v polské Buczaczi (dnes Ukrajina). Po ukončení gymnázia odešel studovat na pražskou techniku stavební inženýrství. Po studiích se vrátil domů, pracoval ve Lvově a v roce 1936 se oženil s Cylou Müllerovou, s níž se seznámil na gymnáziu. Spokojený život mladých novomanželů však trval jen tři roky.

Roku 1939 podepsali Sovětský svaz a Německo pakt „o neútočení“ a dohodli se na rozdělení Polska. Lvov byl vzápětí okupován Rudou armádou, která zde zahájila čistky, jejichž terčem se staly „buržoazní“ elementy (obchodníci, podnikatelé, vzdělaní odborníci) a Židé zejména. Postižena byla i Wiesenthalova rodina – jeho nevlastní otec byl zatčen a ve vězení později zemřel, nevlastní bratr byl zastřelen. Sám Simon byl nucen opustit své dosavadní zaměstnání a nastoupit jako dělník v továrně.

V roce 1941 vystřídala Sověty německá armáda. Simon Wiesenthal i jeho žena byli internováni v koncentračním táboře Janowska na okraji Lvova. Poté, co nacisté přijali v roce 1942 plán „konečného řešení židovské otázky“, začaly transporty do vyhlazovacích táborů. Wiesenthalova matka zemřela v Belzec, celkem bylo vyraženo celkem 89 členů jeho rodiny a rodiny jeho ženy.

Blondatě Cyle se podařilo získat falešné „nežidovské“ doklady na jméno „Irena Kowalska“ a utéct z tábora. Dva roky žila pod tímto jménem ve Varšavě a poté se dostala na nucené práce do Německa. Simon se z Janowske dostal později do dalších táborů – Plaszowa, Gross-Rosenu a Buchenwaldu, osvobození se nakonec dočkal v Mauthausenu. Po válce se oba manželé opět shledali a v roce 1946 se jim narodila jediná dcera Paulinka (dnes žije v Izraeli).

Brzy po skončení války se Wiesenthal začal věnovat dokumentaci. Pomáhal sestavovat seznamy přeživších, asistoval jim při hledání příbuzných. Zapojil se rovněž do práce v organizaci Bricha, která pomáhala těm, kteří se chtěli vystěhovat do Palestiny. V roce 1947 založil v rakouském Linzi spolu s několika desítkami dalších dobrovolníků Židovské historické dokumentační centrum, jehož úkolem bylo shromažďovat informace pro budoucí soudní procesy s válečnými zločinci. Původní skupina se však po několika letech rozpadla, když bylo jasné, že spojenci již nemají dále zvláštní zájem na pronásledování válečných zločinců. V roce 1952 byly všechny dokumenty a nedořešené případy předány archivu památníku Jad Vašem v Jeruzalémě. Simona Wiesenthala však touha po dosažení spravedlnosti pro oběti šoa nikdy neopustila a této snaze zasvětil celý svůj poválečný život. Pracoval jako humanitární pracovník, ale ve volném čase se intenzivně věnoval pátrání. Centrum v Linzi bylo obnoveno po roce 1962, po úspěšném dopadení a odsouzení Adolfa Eichmanna, které vyvolalo novou vlnu zájmu o hledání zmizelých válečných zločinců.

Během své kariéry Simon Wiesenthal vypátral či pomohl vypátrat více než tisíc osob, které se podílely na vyhlazování evropského židovstva. Mezi jeho největší úspěchy patřilo dopadení Karla Silberbauera, důstojníka Gestapa, který byl zodpovědný za zatčení rodiny Anny Frankové. Silberbauerovo dopadení a přiznání mělo velký význam i v tom, že pomohlo umlčet hlasy, které zpochybňovaly autenticitu Deníku Anny Frankové a tvrdily, že se jedná o podvrh. Mezi další válečné zločince, které se mu podařilo vypátrat, patřila třeba Hermine Braunsteiner-Ryanová, brutální dozorkyně z Majdanku, anebo

Franz Stangl, velitel vyhlazovacích táborů Treblinka a Sobibor.

Neúnavně se také snažil poukazovat na bývalé nacisty, kteří se poměrně hojně objevovali v poválečné rakouské politice, čímž si vysloužil nelibost mnohých, včetně ministerského předsedy Bruna Kreiského. Ten jej dokonce veřejně obvinil, že za války spolupracoval s nacisty, aby si zachránil život. Wiesenthal na Kreiského podal žalobu za pomluvu a soudní při vyhrál.

Práci se Wiesenthal věnoval ještě po devadesátce. Teprve dva roky před svou smrtí, v roce 2003 ohlásil konec činnosti. Zemřel ve spánku ve věku 96 let. Z Vídně byly jeho ostatky převezeny do izraelské Herclije.

Wiesenthalovy zásluhy či alespoň jejich rozsah (například v případě dopadení Adolfa Eichmanna) byly často zpochybňovány, stejně tak panují pochybnosti o jeho dosaženém vzdělání, předválečné kariéře i o jeho životě za války. Sám si někdy ve svých vzpomínkách protiřečil. Co však zpochybnit nelze, je jeho celoživotní oddanost úkolu, který si sám vytyčil – totiž dosáhnout spravedlnosti pro oběti šoa a zajistit, aby válečné zločiny nebyly zapomenuty.

V roce 1964 vyprávěl novináři z magazínu New York Times, jak jednou strávil šabat v domě jednoho z bývalých vězňů z Mauthausenu, který se stal zámožným klenotníkem. Hostitel se ho po večeři zeptal: „Simone, kdyby ses vrátil ke stavění domů, byl by z tebe milionář. Proč jsi to neudělal?“ Wiesenthal odpověděl: „Ty jsi zbožný člověk, věříš v Boha a posmrtný život. I já v to věřím. Až přijdeme do budoucího světa a setkáme se tam s těmi milióny Židů, kteří zahynuli v táborech, a oni se nás zeptají, co jsme dělali, uslyší různé odpovědi. Ty řekneš: Byl jsem klenotníkem. Jiný řekne: Pašoval jsem kávu a americké cigarety. A jiný řekne: Stavěl jsem domy. Ale já řeknu: Nezapomněl jsem na vás.“

► Kateřina Weberová

Simon Wiesenthal se svojí ženou Cylou v roce 1936

Co se také stalo v září:

- roku 1394 vykázal král Karel IV. Židy z Francie
- v roce 1654 připlula do New Amsterdamu skupina 23 Židů z brazilského Recife, kteří položili základy newyorské židovské komunity
- v roce 1676 zemřel Šabataj Cvi
- Francie jako první evropská země v roce 1791 udělila Židům občanská práva
- roku 1922 podepsal americký prezident Harding dokument, v němž kongres USA vyslovil podporu plánu na založení židovského národního státu v Erec Jisrael
- v roce 1934 se v Montrealu narodil slavný kanadský básník a písničkář Leonard Cohen
- roku 1939 zemřel v Londýně Sigmund Freud
- roku 1952 se Stát Izrael rozhodl přijmout válečné reparace nabízené Německem
- roku 1987 začala první palestinská intifáda